

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

PROBLEMATIKA AZYLOVÉHO BYDLENÍ

Vedoucí práce: Mgr. Helena Machulová
Autor práce: Jarmila Froňková
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: Prezenční
Ročník: III.

2019

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne 29.3.2019 v Českých Budějovicích

.....

Jarmila Froňková

PODĚKOVÁNÍ

*„Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce **Mgr. Heleně Machulové** za její ochotu a vstřícnost, ale také za cenné, smysluplné rady a postřehy, které mne donutily nad prací hlouběji přemýšlet. Mé poděkování také patří sociálním pracovnícím z Mělnického azylového domu, které mi umožnily získat podklady pro zhotovení bakalářské práce, konkrétně **Mgr. Petře Procházkové**, která se mne ujala. A v neposlední řadě bych ráda poděkovala mojí báječné rodině a přátelům za neustálou podporu.“*

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 Náročná životní situace	7
1.1 Bezdomovectví.....	9
1.1.1 Příčiny bezdomovectví.....	9
2 Bydlení jako přirozená potřeba.....	12
3 Azylové bydlení.....	14
3.1 Azylový dům.....	14
4 Azylová turistika.....	19
4.1 Životní styl.....	20
4.2 Nemožnost odejít ze služby	22
4.2.1 Bytová politika.....	22
4.2.2 Sociální stigma.....	26
4.2.3 Vliv sociálního pracovníka	27
4.3 Důsledek dlouhodobého působení cirkulace klientů po azylových domech	30
5 Výzkumné šetření	31
5.1 Cíl výzkumného šetření	31
5.2 Metodika výzkumného šetření	31
5.3 Výsledky výzkumného šetření.....	33
5.3.1 Cirkulace osob v azylovém domě	33
5.3.2 Příčiny cirkulace osob v azylovém domě.....	34
5.3.3 Důsledky cirkulace osob v azylovém domě.	38
5.3.4 Možná řešení cirkulace osob v azylovém domě.	41
5.4 Diskuze	43
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	49
PŘÍLOHY	54

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou azylového bydlení. Jejím cílem je popsat problematiku azylových domů s poukazem na problematické situace, které se s touto sociální službou pojí. Zejména její neefektivnost, která spočívá v cirkulujícím využívání služby ze strany klientů.

Téma práce jsem si zvolila na základě vlastních postřehů, které jsem načerpala v Mělnickém azylovém domě, kde jsem pracovně působila na pozici pracovníka v sociálních službách. Z mého pohledu je cirkulace klientů v azylových domech poměrně častým jevem, kterému však není věnována dostatečná pozornost a prostor, a proto se v následujících řádcích pokusíme definovat nejenom samotný problém, ale i objasnit příčiny, které vedou k jeho vzniku nebo podpoře. Rovněž se pokusíme nastínit důsledky a možná východiska či řešení problematiky cirkulace.

V úvodní části práce se zaměříme na pojem náročná životní situace, jehož znalost je nezbytná pro pochopení prožívání situací nejenom klientů, ale také sociálních pracovníků. V této kapitole blíže osvětlíme fenomén bezdomovectví, jakožto hlavní náročnou životní situaci, která vede jedince k využití systému pomoci v podobě sociální služby azylový dům, a to včetně jejich příčin, které jsou spojeny se ztrátou bydlení.

Vzhledem k tomu, že vznik náročných životních situací je podmíněn nenaplněním individuálních potřeb, tak budeme v následující kapitole pohlížet na bydlení, jako na jednu z nejzákladnějších lidských potřeb, která ovlivňuje celou řadu dalších sfér života. Obě zmíněné kapitoly jsou do obsahu práce zařazeny záměrně, a to především protože mají významný vliv na funkci a poslání sociální služby azylový dům.

Pro lepší uchopení problematiky se v následující kapitole budeme zabývat samotnou sociální službou azylový dům a jejím poskytováním, kde se pokusíme poukázat na cíl a poslání služby, které by nemělo vycházet pouze ze zajištění přechodného bydlení lidem v nouzi, jak stanovuje zákon o sociálních službách, ale především z podpory zplnomocnění, která vede člověka k integraci do běžného života. Avšak vzhledem k tomu, že dochází k opakovanému využívání služby ze strany klientů tak se pokusíme v navazující kapitole s názvem *azylový turistika* poukázat na neefektivnost této služby, což je i stěžejním bodem mé bakalářské práce. V této kapitole se také budeme blíže zabývat příčinami, který tento jev přímo

podporují. Na základě výše zmíněných zkušeností z praxe a snadnějšího uchopení problematiky budeme členit původ příčin na dva okruhy, a to na životní styl, který je dán individuálním postojem klienta a na nemožnost odejít ze služby, která poukazuje na nedostatky v systému pomoci a společnosti. Zde se rovněž pokusíme nastínit již zmíněné důsledky a možná východiska či řešení cirkulace klientů azylových domů.

Poslední částí práce je kvalitativní výzkumné šetření, které se prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru se třemi sociálními pracovníci Mělnického azylového domu pokusí navázat na teoretickou část bakalářské práce, a tím přispět k naplnění stanoveného cíle.

1 Náročná životní situace

V této kapitole se budeme zabývat členěním zátěžových situací, jimiž jsou frustrace, konflikt, stres, trauma, krize a deprivace. Znalost pojmosloví je zásadní pro pochopení prožívání situací klientů a pracovníků azylových služeb. Všechny uvedené pojmy jsou spolu vzájemně provázané a nutno podotknout, jejich vnímání je zcela subjektivní. Nervozita, nedostatečná soustředěnost, napětí, disharmonie, úzkost, pocit zmatečnosti nebo somatické obtíže, jako například bolesti zad, tachykardie a dušnost, nadměrné pocení a jiné, jsou typickými příznaky prožívání náročné životní situace.¹

Člověk jako takový, se musí již od útlého věku života potýkat s pestrou paletou různorodých životních situací, které mnohdy nejsou primárně pozitivní, nýbrž i negativní. Na základě zkušeností získaných prožitím těchto situací je jedinec schopen jednat. Avšak v momentě, kdy člověk není schopen uspokojit své potřeby tak, jak by si přál, dochází k náročné životní situaci. Každý jedinec se musí naučit, jak s tíživou životní situací pracovat a jak jí překonat. Tyto podněty jsou zásadní pro rozvoj a aktivitu jedince.² Náročná životní situace se stává zátěží nejenom pro samotného jedince, ale mnohdy i pro jeho okolí. Působení negativních vlivů může vést k narušení psychické pohody, která vede k změně jednání a prožívání. Obranné reakce na nepříznivou situaci mohou mít formu útěku nebo naopak útoku.

Jedním z výše zmíněných pojmů je pojem *frustrace*. Frustrací se rozumí náhlá ztráta naděje pro uspokojení individuálně stanovené potřeby. Odezvou na negativní zkušenost jsou pocity zmaru a zklamání.³ Avšak frustrace může být pro jedince motivací k pozitivní změně. Mezi takzvané „*denní mrzutosti*” společně s frustrací patří i konflikty, které nepředstavují pro jedince výrazné ohrožení.⁴ Neprožívat *konflikt* rovněž znamená neprožívat pocity, změny a radosti, jednoduše být bezduchý.⁵ Je nutné si však uvědomit, že z dlouhodobého hlediska stoupá pravděpodobnost zhoršení kvality života jedince. Jedná-li se o dlouhodobé neuspokojení potřeb, hovoříme o takzvané deprivaci. *Deprivace* se řadí

---

¹ Srov. STIBALOVÁ, K. Náročné životní situace – spočítejte si svou zátěž, *Odborný časopis Sociální služby*, 2011, roč. 13, č. 1, s. 16-18.

² Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*, 2014, s. 39.

³ Srov. Tamtéž. s. 40.

⁴ Srov. Tamtéž.

⁵ Srov. KERN, H. a kol. *Přehled psychologie*, 2015, s. 244.

k nejzávažnějším zátěžovým situacím, které mohou nepříznivě ovlivnit psychický stav jedince, ale také jeho psychický vývoj.⁶

Náhle vzniklou situaci, která má na jedince značně silný dopad nazýváme psychické trauma. *Trauma* vede k určitému poškození nebo ztrátě, které se projeví ztrátou bezpečí a jistot, úzkostí z obav o svou budoucnost, smutkem a celkovou zkršeností emocionálního prožívání.⁷

S termínem *stres* se setkáváme dnes a denně. Jedná se o fenomén dnešní doby, jenž v globálním měřítku přispívá k vzniku mnoha civilizačních chorob. V běžné řeči se o stresu hovoří spíše jako o zátěžové situaci pro organismus. Za stresové však lze označit i faktory, takzvané stresory, které svým působením nepříznivě narušují duševní pohodu jedince, která je základním činitelem pro komplexní zdraví člověka, jak vyplývá z definice zdraví *Světové organizace zdraví* (WHO). Avšak v případě, kdy je míra intenzity stresové situace vyšší než samotné možnosti a schopnosti jedince tuto situaci zvládnout vlastními silami, dochází k nadlimitní zátěži, která vede k vnitřnímu napětí a ke kritickému narušení rovnováhy organismu.⁸ Z behaviorálního pohledu mohou mít důsledky stresu u člověka podobu přejídání, konzumace alkoholu, kouření nebo jiných forem užívání návykových látek.⁹ Zmíněné napětí nesetrvává výhradně v podobě *distresu* neboli „špatného stresu“, ale naopak mnohdy mívá formu takzvaného *eustresu*, který nám přináší radost, avšak vyžaduje jisté úsilí. Dokladem mohou být pozitivní prožitky, jako například sportovní výkon, svatba, studium, výhra a jiné.

Krize představuje určité působení stresu a může být jedním z možných výstupů zátěžové situace. Vznik krize je signálem, že využívané adaptační strategie nejsou dostatečně efektivní, a proto je třeba přehodnotit nezdravou situaci a hledat účinnější způsoby řešení.¹⁰ Krizi lze chápat jako subjektivní ohrožení se značným dynamickým nábojem a prostorem pro změny, bez které by nebylo možné docílit životního posunu.¹¹ Vnímání krize se odlišuje v jednotlivých etapách vývoje života, individuálním prožíváním a rovněž i rozličností pohlaví.

---

⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie*, s. 43.

⁷ Srov. Tamtéž. s. 42.

⁸ Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*, 2003, s. 171.

⁹ Srov. JOSHI, V. *Stres a zdraví*, 2007, s.19.

¹⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie*, s. 43.

¹¹ Srov. VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*, 2002, s. 28.

1.1 Bezdomectví

Jednou z mnoha náročných životních situací, která negativně ovlivňuje život člověka je potencionální ztráta bydlení nebo jeho přímá ztráta, jenž je spojována s termínem bezdomectví. Vzhledem k tématu bakalářské práce, je nezbytně nutné zabývat se fenoménem bezdomectví, a to především kvůli pochopení smyslu fungování sociální služby azylový dům. Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci vytvořila ETHOS neboli Evropskou typologii bezdomectví a vyloučení z bydlení v prostředí ČR, která definuje čtyři typy bezdomectví: bez střechy, bez bytu, nejisté bydlení a nevyhovující bydlení, přičemž všechny dané situace poukazují na absenci bydlení.¹²

Bezdomectví tak není spojováno pouze se ztrátou bydlení, ale také s nevyhovujícími podmínkami bydlení a absencí domova, a to především jako prostoru pro sociální zázemí, tedy s rodinou a místem, kam se jedinec může vždy uchýlit, a kde je mu dopřán pocit řádu, soukromí a bezpečí.¹³

1.1.1 Příčiny bezdomectví

Bezdomectví je mnohdy podmíněno celou řadou okolností, které se pokusíme uchopit a konkretizovat v jejich původu, který jedince vede k využití systému pomoci v podobě dané sociální služby. Jednotlivé příčiny budeme členit a odvozovat na základě pojmenovaných faktorů vyvolávajících fenomén bezdomectví dle Hradeckého, Hradecké, kteří ve své knize uvádějí dvojí základní rozdělení výše zmíněných faktorů. A to na objektivní faktory, které jsou podmíněny sociální politikou státu a na subjektivní faktory, které jsou ovlivněny jednotlivci, rodinami nebo skupinami na základě bližších individuálních specifikací, které jsou dále uspořádány do kategorií faktorů materiálních, vztahových, osobních a institucionálních.¹⁴ Pro zmapování situace klienta se budeme blíže zabývat subjektivními faktory.

Faktory materiální představují oblast, jejíž součástí je nedostatečné množství finančních prostředků nebo ztráta bydlení. V praxi azylových domů představují materiální faktory nejčastější oblast příčin, které vedou jedince

---

¹² Srov. FEANTSA. *ETHOS-Evropská typologie bezdomectví a vyloučení z bydlení v prostředí ČR* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <https://www.feantsa.org/download/cz___8621229557703714801.pdf>.

¹³ Srov. MAREK, J. a kol. *Bezdomectví v kontextu ambulantních sociálních služeb*, 2012, s. 13.

¹⁴ Srov. HRADECKÝ, I. a HRADECKÁ, V. *Bezdomectví – extrémní vyloučení*, 1996, s. 33.

k vyhledání pomoci v podobě této sociální služby a ve většině případů spolu úzce souvisejí. Narůstajícím fenoménem se stává zadlužení domácnosti, které se pohybuje v rozpětí od desítek tisíc až po miliony korun, a to nejčastěji z důvodů nezaplacení zdravotního pojištění, neplacení alimentů, či neschopnosti splácet osobní úvěry. V tomto směru je nutné vzdělávat společnost k finanční odpovědnosti. Zde vzniká prostor i pro samotné azylové domy.

Faktory vztahové se odvíjejí od změn ve struktuře rodiny, narušení osobních vztahů, narůstajícího počtu rozvodů a rozpadů rodin, násilí v rodinách nebo různých forem sexuálního zneužívání a v neposlední řadě také od osamělosti.¹⁵ Specifickou cílovou skupinou může být i rodina u které se využívá metoda sanace rodiny. Cílem je poskytnout pomoc a podporu rodičům i dítěti, k zachování rodiny jako celku, konkrétně v podobě souboru opatření a činnosti OSPOD směřující k odvrácení možnosti odebrání dítěte z rodiny nebo k bezpečnému návratu dítěte z ústavní péče.¹⁶

Faktory osobní, jsou nejčastěji podmíněny fyzickým či psychickým handicapem, nebo také patologickým jednáním ve formě látkových i nelátkových závislostí. Vztáhneme-li dané faktory na klienty azylových domů, můžeme polemizovat nad vhodností sociální služby, z hlediska velmi specifických potřeb jedinců. Není v silách žádného azylové zařízení suplovat nedostatečnou síť systému pomoci, obzvláště při práci s klienty s duševní poruchou. V této problematice je nezbytná reforma psychiatrické péče, jejíž koncept se zabývá zejména rozvojem a transformací sociálně zdravotního aspektu péče a služeb, ale také vzdělávání odborných pracovníků.¹⁷ K dané kategorii lze přiřadit i faktory, které se projevují sociální nezralostí nebo také nesamostatností.

Obsáhlou cílovou skupinou azylových domů tvoří také jedinci, kteří byli propuštěni z různých forem ústavní péče či nápravných zařízení. V těchto případech hovoříme o *institucionálních faktorech*.

Je nutné si uvědomit, že klient azylového zařízení se mnohdy nepotýká pouze s jednou příčinou vedoucí k bezdomovectví, nýbrž s komplexním balíčkem na sebe navazujících a vzájemně se ovlivňujících problémů.

---

¹⁵ Srov. HRADECKÝ, I. a HRADECKÁ, V. *Bezdomovectví*, 1996, s. 33-34.

¹⁶ Srov. BECHYŇOVÁ, V. a KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*, 2008, s. 18.

¹⁷ Srov. JURÍČKOVÁ, L. a kol. *Opatrovnictví osob s duševní poruchou*, 2014, s. 115.

Z praxe sociálních pracovníků vyplývá, že dochází k omlazování a nárůstu mladých lidí bez domova, kteří nejčastěji pochází z prostředí dětských domovů, a proto jim chybí záchranná síť rodinných vazeb. Specifickou část osob bez domova tvoří také senioři a invalidní důchodci. Z hlediska vzdělání pak převažují osoby s nízkým stupněm vzdělanosti.¹⁸

---

¹⁸ Srov. LUX, M. a kol. *Podpora dostupnosti bydlení pro lidi akutně ohrožené sociálním vyloučením – mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR*, 2010, s. 42.

2 Bydlení jako přirozená potřeba

V předchozí kapitole jsme se pokusili objasnit, prožívání náročných životních situací, jejichž vznik je nejčastěji podmíněn nenaplněním individuálních potřeb. V této kapitole budeme pohlížet na bydlení jako na jednu z nejzákladnějších potřeb, která ovlivňuje celou řadu dalších sfér života člověka, například žít důstojný a kvalitní život.

Americký psycholog A. Maslow sestavil hierarchii potřeb na základě které, je možné sledovat pořadí naléhavosti potřeb u jedince. Z teorie vyplývá, že bez naplnění základních potřeb nelze očekávat, že u člověka dojde k naplnění vyšších potřeb, a tím k osobnímu rozvoji. U osob ohrožených bezdomovectvím je patrná absence základních potřeb, a to konkrétně v podobě nedostatku hygieny, stravy, ošacení, ale také třeba trvalého prostoru k odpočinku v teple a suchu. Nelze předpokládat, že u osob bez střechy nad hlavou dojde k naplnění potřeby bezpečí a jistoty, vzhledem k frustraci z nenaplnění daných základních potřeb. Bydlení jako takové, je však schopno poskytnout jedinci podmínky pro naplnění daných potřeb. Zajištění standardního bydlení výrazně snižuje míru stresu. Zvyšuje potřebu jistoty, a tím umožňuje snadnější přístup k normalizaci a stabilizaci života.¹⁹

O důležitosti bydlení, jakožto základní lidské potřeby pojednává i velmi zásadní soubor právních norem na ochranu lidských práv, a to *Všeobecná deklarace lidských práv*, která stanovuje v čl. 25 že „každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit jeho zdraví a blahobyt i zdraví a blahobyt jeho rodiny, počítajíc v to zejména výživu, šatstvo, byt a lékařskou péči, jakož i nezbytná sociální opatření.“²⁰ V roce 2007 schválil Evropský parlament usnesení o regionální politice, v němž zařadil právo na přiměřené a kvalitní bydlení mezi základních pět lidských sociálních práv. Je zde snaha o podporu finanční dostupnosti standardního bydlení a minimalizaci nedůstojného bydlení.²¹ Z textu vyplývá, že provázanost mezi kvalitou života a potřebou bydlení je ve vyspělých zemích silně ukotvena.

---

¹⁹ Srov. ZLONICKÝ, J. *Sociální bydlení – proč a jak?* [online], 2016, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=856#_ftn8>.

²⁰ *Všeobecná deklarace lidských práv* [online], 2016, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/UDHR_2016_CZ_web.pdf>.

²¹ Srov. KUCHAROVÁ, V. a kol. *Zpráva o rodině* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/30514/Zprava_o_rodine_2017.pdf>.

Na základě konceptu *sociálního fungování*, lze předpokládat, že úroveň bydlení ovlivňuje kvalitu života napříč všemi jeho směry. Jedná se o myšlenku, která udává že, lidé a prostředí jsou v neustálé vzájemné interakci, přičemž prostředí klade na člověka určité požadavky a ten je nucen na ně reagovat.²²

Problematika bydlení a její zásadní význam je rovněž uchopen v sociální politice, a to konkrétně v její specifické oblasti zvané bytová politika, která se též opírá o tvrzení vlivu prostředí na jedince, ale také většinovou společnost. V širším kontextu lze říci, že pokud nedojde u člověka k uspokojení základní potřeby bydlení, je pravděpodobné, že se nespokojenost spojená s nenaplněním dané potřeby projeví i v jiných aspektech života jedince, a tím dojde k narušení životní rovnováhy. Pokud jedinec nebo rodina nemá stálé a přiměřené zázemí, nelze dostatečně uspokojovat další životní potřeby, spokojený rodinný život, zaměstnání, koníčky anebo podílet se na občanské činnosti.²³

Příkladem řešení bytové problematiky může být nově vzniklý přístup zvaný *housing first* neboli *bydlení především*, jehož hlavní myšlenka spočívá v uchopení bydlení jako základní lidské potřeby. Z potřeby bydlení se rázem stává východisko namísto cíle, a to především pro jedince kteří potřebují sociální oporu k opuštění situace bezdomovectví.²⁴ V podkapitole o bytové politice se budeme daným přístupem zabývat blíže.

---

²² Srov. Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, 2013, s. 227.

²³ Srov. BALÁŽ, R. *Zavedení sociálního bydlení může být malou revolucí v oboru* [online], 2016, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=862>>.

²⁴ Srov. *Housing first/Bydlení především* [online], 2015, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<https://hf.socialnibydeni.org>>.

3 Azylové bydlení

Neuspokojení přirozené potřeby bydlení vychází z nejistého bydlení nebo jeho ztráty. U jedinců ohrožených bezdomovectvím nabízí systém pomoci zachytné lano, a to v podobě azylového bydlení, jenž poskytuje svým klientům útočiště a prostor pro reintegraci. Pod slovním spojením *azylové bydlení* si sociální pracovník představí hned několik typů služeb. Služby lze od sebe vzájemně oddělit z hlediska jejich doby trvání na krátkodobé, které mají za cíl zajištění životních potřeb během krizové situace, příkladem může být noclehárna nebo dlouhodobé, které vedou klienta k postupnému zplnomocnění. Hlavním obsahem bakalářské práce je konkretizace jedné dlouhodobé sociální služby. V této kapitole se budeme zabývat sociální službou *azylový dům*, jejím významem a definicí, členěním, cílovou skupinou a také příčinami, které vedou k využívání systému pomoci v podobě azylových domů.

První formy azylového bydlení v podobě azylových domů, jak je známe dnes, začaly vznikat po roce 1989, ostatně tak, jako většina sociálních služeb na území České republiky. Po první polistopadové amnestii, kdy bylo propuštěno z věznic velké množství osob, narůstajícím počtem rozvodů a ztrát zaměstnání spojených s ubytováním, byl otevřen prostor pro vznik prvních azylových domů.²⁵

3.1 Azylový dům

Preventivní, sociální služba azylový dům usiluje o zamezení sociálního vyloučení a zmírnění následných dopadů v podobě nežádoucích jevů na společnost, a to především poskytováním pomoci osobám v nepříznivé životní situaci, která je zpravidla spojená se ztrátou bydlení. V obecné rovině lze o cílové skupině klientů azylových domů hovořit jako o osobách potýkajících se sociálním problémem bezdomovectví. Příčiny, které vedou jedince nebo celé rodiny k využívání systému pomoci v podobě azylového domu jsme již blíže popsali v podkapitole zabývající se bezdomovectvím.

Matoušek definuje službu, jako druh ubytovacího zařízení pro osoby bez přístřeší, kterým služba poskytuje motivaci ke změně životního stylu, a tím podporuje integraci jedince do společnosti.²⁶ Z textu vyplývá, že kromě zajištění

---

²⁵ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení, II. Část – Sociální pomoc a sociální služby*, 2011, s. 293.

²⁶ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, 2008, s. 30.

ubytování, by mělo být posláním azylových domů poskytovat potřebnou podporu ve formě sociální práce. Na tvrzení poukazuje i Arnoldová, která uvádí, že v azylových domech se klientům neposkytuje pouze ubytování, ale také socioterapeutická a materiální pomoc nebo výchovně vzdělávací podpora, která vede klienty k zplnomocnění.²⁷ Samotný proces zplnomocnění tak vede jedince k získání větší stability a odpovědnosti za svůj život.²⁸ Výsledkem zplnomocnění u klienta je zvýšená pravděpodobnost zvládnání náročných životních situací vlastními silami, zkvalitnění života a především umožnění sociální integrace.

Cílem služby je tedy skrze sociální intervence pracovníků zařízení, individuálních plánů, které vycházejí z potřeb klientů a aktivizačních činností podporujících individuální rozvoj, pomáhat klientům v resocializaci, a tím zmírnit negativní dopady sociální exkluze.²⁹

Poskytování služby se řídí zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který stanovuje, že „*azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.*“³⁰ Dále zákon č. 108/2006 Sb., definuje minimální rozsah činností poskytovaných službou, a to na „*a) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, b) poskytnutí ubytování, c) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.*“³¹

Vedle činností garantovaných samotným zákonem, mohou poskytovatelé služeb nabízet svým klientům fakultativní činnosti, které se však liší napříč jednotlivými zařízeními. Lze tedy předpokládat, že nastavení služby se v zásadě odvíjí od finančních prostředků, které mají organizace k dispozici. Fakultativní činnosti mají nejčastěji formu aktivizačních programů, které mají výchovný, vzdělávací nebo terapeutický charakter, který rozvíjí sociální dovednosti jedince.

Za zmínku stojí pozastavit se nad kritérii, které umožňují klientovi vstup do dané sociální služby. Zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách nejsou jasně stanoveny podmínky pro přijetí osob do azylového domu, což přispívá k různé míře kvality, ve které je služba poskytována. Ve vyhlášce č. 505/2006 Sb., kterou se

---

²⁷ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly*, s. 295.

²⁸ Srov. BJELONČÍKOVÁ, M. a kol. *Participativní přístupy v sociální práci*, 2016, s. 13.

²⁹ Srov. *Azylový dům Mělník* [online], 2016, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<http://www.spm.cz/index.php?stranka=ad>>.

³⁰ Zákon č. 108/2006 sb., o sociálních službách, ve znění platném k 1.10.2017.

³¹ Tamtéž.

provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách lze po bližším nahlédnutí definovat dvě základní kritéria pro vstup do služby.

Druhá část vyhlášky udává v § 22 maximální výši úhrady za poskytování jednotlivých úkonů, a to konkrétně na „1. 130 Kč denně, nebo 2. jde-li o rodinu s nezletilými dětmi 100 Kč denně za dospělou osobu a 70 Kč denně za dítě, včetně provozních nákladů souvisejících s poskytnutím ubytování.“³²

Na základě ustanovení lze přepokládat, že jedno z hlavních kritérií pro vstup jedince do služby, které upravuje sám zákon, je dostatek finančních prostředků pro hrazení služby, přičemž zdrojem peněz nemusí být stálé zaměstnání či přivýdělek, ale také přiznané sociální dávky. Především se jedná o dávky hmotné nouze, kterými jsou příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc, ale také dávky důchodového pojištění, v podobě starobního, invalidního a pozůstalostního důchodu.

Nabízí se ale otázka, nakolik je dané kritérium etické a v souladu s principy sociální práce. *Etický kodex* stanovuje základní hodnoty sociální práce, a to o hodnotu sociální změny, sociální rovnosti, lidské důstojnosti, mezilidských vztahů a mlčenlivosti spojenou s diskretností. Konkrétně v pojednání o sociální rovnosti je úkolem sociálního pracovníka zajistit každé osobě rovnost bez ohledu na původ, barvu pleti, náboženské vyznání, nebo ekonomický status člověka, a to především kvůli zamezení sociální nespravedlnosti, diskriminace a sociální exkluze.³³ Avšak v případě, kdy je jediným důvodem nedostatek finančních prostředků pro zamítnutí žádosti k přijetí do azylového domu, nelze hovořit o zajištění výše zmíněné hodnoty, a tím nedochází k naplnění poslání sociální práce. Je však nutné mít stále na paměti, že azylová zařízení jsou a vždy budou pobytovou sociální službou poskytovanou za úhradu, nikoliv zdarma. Azylovým domům je prostřednictvím zákona o sociálních službách umožněno vytvářet účinnou strategii vlastní ochrany proti neschopnosti plnění finančních závazků svých potencionálních klientů. Problém však nastává v situaci, kdy klient již setrvávající ve službě není schopen, ať už z jakýkoliv příčin, tento závazek naplnit.

---

³² Vyhláška č. č. 505/2006 sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (zákon o sociálních službách), ve znění platném k 9.8.2017.

³³ Srov. *Etický kodex sociálního pracovníka v České republice* [online], 2006, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW:

<http://www.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etick%C3%BD%20kodex_Profesn%C3%AD%20s vaz_verII.pdf>.

V třetí části vyhlášky, konkrétně v § 36 o zdravotním stavu jedince, zákon upravuje, že pobytovou sociální službu nelze poskytnout v případě, že „b) osoba není schopna pobytu v zařízení sociálních služeb z důvodu akutní infekční nemoci, nebo c) chování osoby by z důvodu duševní poruchy závažným způsobem narušovalo kolektivní soužití.“³⁴ Z textu vyplývá, že zřizovatelé azylových domů jsou ze zákona povinni požadovat po zájemcích o službu potvrzení od praktického lékaře o jejich způsobilém zdravotním stavu, pro umožnění přijetí do služby.

Azylové domy jsou v nastavení dostupnosti služby odkázány na podporu v podobě vlastních standardů kvalit sociální služby, namísto zákonem stanovených podmínek pro přijetí osob do zařízení. Standardy jsou tak zpravidla formovány vnitřními pravidly služby, jež mají blíže specifikovat podmínky pro poskytování samotné sociální služby, a to včetně jednotlivých činností.³⁵ Je však nutné si uvědomit, že sociální pracovníci mají k dosažení cílů jen takové prostředky, které umožňuje legislativa a na základě kterých mu zřizovatelé služby vytvoří podmínky.³⁶ V praxi azylových domů to mnohdy znamená rozdílný výklad a nastavení kritérií pro přijetí nebo poskytování služby napříč zařízeními.

Azylové domy dělíme na základě potřeb jejich klientů, a to primárně na azylové domy pro jednotlivce, azylové domy pro matky s dětmi a v neposlední řadě na azylové domy určené pro rodiny s dětmi.

Azylové domy pro matky s dětmi jsou službou, která je primárně určena pro ženy, matky s dětmi bez střechy nad hlavou, žijící v nevyhovujících podmínkách, jež se dostaly do krizové situace, kterou nejsou schopny svými silami zvládnout nebo setrvávají v nevyhovujícím rodinném prostředí, které ohrožuje řádnou výchovu a zdraví dětí. Významnou cílovou skupinou jsou zde oběti domácího násilí, a proto se služba řídí přísnějšími bezpečnostními pravidly.³⁷

V případě *azylových domů pro celé rodiny s dětmi*, se služba snaží o podporu stability a funkcí rodiny. Avšak v případě, kdy se muž pečující o dítě ocitne v tíživé životní situaci, která vyžaduje pomoc ve formě dlouhodobého azylového

---

³⁴ Vyhláška č. 505/2006 sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (zákon o sociálních službách), ve znění platném k 9.8.2017.

³⁵ Srov. JANEČKOVÁ, E. a kol. *Průvodce systémem poskytování sociálních služeb*, 2016, s. 78.

³⁶ Srov. BALÁŽ, R. *Kompetence a nástroje sociálních pracovníků nejsou dostatečné* [online], 2015, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW:

<<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=761>>.

³⁷ Srov. MATOUŠEK, O. *Encyklopedie*, s. 430.

ubytování, má ztíženou situaci, jelikož naprostá většina stávajících zařízení není uzpůsobena na pobyt mužů nebo není ochotna je přijímat.³⁸

Azylové domy pro jednotlivce lze dále členit na službu určenou pro ženy, muže nebo osoby mladší 26 let. Hlavními zřizovateli azylových domů jsou neziskové organizace, církve a obce. V registru sociálních služeb můžeme hledat azylové služby pod hlavičkou zřizovatelů, jako například Armáda spásy, Centrum sociálních služeb Praha, Kolpingův dům, Služby prevence města Mělníka a mnoho dalších.

---

³⁸ Srov. MATOUŠEK, O. *Encyklopedie*, s. 430.

4 Azylová turistika

Po vymezení samotné sociální služby navazujeme kapitolou, která poukazuje na její neefektivitu. Zásadním nedostatkem systému integrace je obtížný přechod osob ze situace bezdomovectví do dlouhodobého bydlení, čímž nedochází k naplnění smyslu sociální integrace. V důsledku tohoto deficitu je uplatňovaný systém neefektivní a pro drtivou většinu klientů bezvýsledný.³⁹

V provozu azylových domů se čím dál častěji setkáváme s jevem, který lze pojmenovat opakovanou *cirkulací klientů* v zařízeních tohoto typu. Vyhláška č. 505/2006 sb., zákona o sociálních službách, však jasně stanovuje délku pobytu, a to konkrétně na poskytnutí „*ubytování po dobu zpravidla nepřevyšující 1 rok.*“⁴⁰

Na základě dané úpravy zákona o sociálních službách lze přepokládat, že v praktické části fungování azylových domů dochází k nefunkčnosti služby z hlediska neplnění své podstaty, a to na poskytování ubytování na přechodnou dobu, přičemž po uplynutí stanovené doby by měl být klient schopen reintegrace. Tvrzení lze podložit *rejstříkem uživatelů sociálních služeb SPMM* z roku 2018, který zaznamenává počet pobytů v zařízení sociální služby azylový dům města Mělníka.⁴¹ Z tabulky je patrná opakovaná návratnost klientů azylového zařízení.

V této kapitole se pokusíme definovat problematické situace, které vedou k opakovanému využívání služby ze strany klientů, a tím v konečném důsledku k neefektivnosti sociální služby azylový dům. Pro snadnější orientaci si rozdělíme původ situací na dva problematické okruhy, a to na *životní styl*, který je podmíněn individuálním postojem klientů a na *nemožnost odejít ze služby*, která poukazuje na nedostatky v systému pomoci a společnosti. Zmíněné oblasti dále blíže specifikujeme. V poslední části kapitoly se budeme věnovat důsledkům dlouhodobé cirkulace klientů v azylových domech.

---

³⁹ Srov. MPSV. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*, 2013, s. 32.

⁴⁰ Vyhláška č. 505/2006 sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (zákon o sociálních službách), ve znění platném k 9.8.2017.

⁴¹ Viz. Příloha I.

4.1 Životní styl

Nefunkčnost azylové služby zde spočívá v klientech, u kterých se opakované využívání služby stalo jakousi součástí jejich životního stylu a všedního žití. Každý člověk je originálem, a proto je jeho vnímání vlastního života podpořeno vnitřním nastavením, které vidí vnější svět individuálním pohledem.⁴² Zmíněné tvrzení dává podnět k myšlence rozdílného vnímání pojmu kvalita života. Lze říci, že výklad pojmu, nemá pouze objektivní rozměr, nýbrž i subjektivní, který je tvořen na základě osobních preferencí. V praktické definici to znamená, jakým způsobem jedinec vnímá své postavení ve vztahu ke kultuře, cílům, zájmům, očekáváním, hodnotám a také životnímu stylu.⁴³

Vztáhneme-li jednotlivá tvrzení na klienty azylových domů, dojdeme k uvědomění, že pro některé jedince je tento stav dostačující. Lze předpokládat, že u klientů došlo ke ztrátě motivace po změně. Motivace zpravidla představuje výchozí stav, jejíž obsah odráží určitý nedostatek ve fyzickém nebo sociálním bytí jedince, jehož odstranění vede k určitému druhu uspokojení.⁴⁴

Výchozí stav jedince podmiňují subjektivní potřeby člověka. Pokud jsou potřeby pravidelně naplňovány tak se člověk cítí po všech stránkách spokojený a tím vzniká prostor pro vyšší potřeby, které směřují k potřebě seberealizace.⁴⁵ V případě, kdy nejsou potřeby jedince adekvátně a dlouhodobě uspokojovány, lze předpokládat navýšení sociálních rizik, které zásadně snižují schopnost zvládat náročné životní situace pomocí vlastních sil. Pokud jedinec žije v trvalé nejistotě, nemá moc zvládat přítomnost a očekávat pozitivní budoucnost.⁴⁶ Z toho vyplývá, že pokud je klient azylového domu demotivován, nelze předpokládat, že uvidí svou přítomnost a budoucnost v lepším světle. V konečném důsledku se spokojí se svou situací, která nevede k hledání zdrojů motivačních sil a tím k výše zmíněné motivaci po změně. Lze říci, že současné nastavení systému prohlubuje pocit nejistoty a demotivace, z hlediska neschopnosti nabídnout klientům vidinu východiska z tíživé životní situace.

Specifickou skupinou klientů azylových domů, jsou jedinci, kteří přicházejí do služby s traumatizující zkušeností, nejčastěji v podobě domácího násilí. Řád a

---

⁴² Srov. KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*, 2006, s. 30.

⁴³ Srov. MATOUŠEK, O. *Encyklopedie*, s. 223.

⁴⁴ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*, 1996, s. 27.

⁴⁵ Srov. ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*, 2010, s. 112.

⁴⁶ Srov. KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*, 2005, s. 61.

struktura azylového domu pak poskytuje klientům pocit bezpečí a jistoty, který vede k přivyknutí na život zde a následné nechuti odejít.⁴⁷

Jedním z důsledků přístupu klientů azylových domů k samotné službě, jakožto součást životního stylu, může být transgenerační přenos. Jehož specifíkem je přenos informací vlivem výchovy z generace na generaci.⁴⁸ Vliv rodiny na dítě je nepochybný. Dítě se chová na základě naučených rodičovských vzorů, které napodobuje.⁴⁹ Zvyšuje se pravděpodobnost narůstajícího počtu nových generací, které si tento styl života přejímají za vlastní a pro ně zcela normální. Tento jev bezpochybně vede k pěstování závislosti na systému pomoci již od útlého věku života, namísto snahy o zplnomocnění.

Významným dopadem této problematiky je rovněž zatíženost systému pomoci. Za předpokladu neposkytování pomoci těm skutečně potřebným můžeme hovořit o ztrátě podstaty sociální práce. Ovšem tento pohled je velmi spekulativní, vzhledem k faktu, že sama sociální práce může být startovním motorem motivace ke změně životního stylu klienta. Účinnou strategií k budování motivace u klienta může být účast ve svépomocné skupině, jejíž členové jsou vázáni společnou zkušeností určité tíživé situace, navzájem si předávají poznatky a poskytují oporu.⁵⁰ V ideálním případě by mohlo dojít ke sdílení pozitivních zkušeností již integrovaných klientů s těmi stávajícími, a to především pro posílení naděje a motivace ke změně životního stylu.

---

⁴⁷ Srov. GLUMBÍKOVÁ, K. a GOJOVÁ, A. Vnímané potřeby klientek azylových domů pro ženy a matky s dětmi, *Sociální práce/sociálna práca*, 2016, roč. 16, č. 3, s. 21-37.

⁴⁸ Srov. HARTL, P. a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, 2000, s. 465.

⁴⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 2003, s. 62.

⁵⁰ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník*, s. 218.

4.2 Nemožnost odejít ze služby

Velmi výrazným faktorem cirkulace klientů v azylových zařízeních zůstává fakt, že klienti nemohou z různých příčin opustit danou sociální službu. Jednotlivé příčiny se pokusíme blíže popsat ve třech základních rovinách, a to z pohledu bytové politiky, sociálního stigmatu a vlivu sociálního pracovníka.

4.2.1 Bytová politika

Podíváme-li se na problematiku optikou bytové politiky, jsme schopni blíže určit původ nefunkčnosti služby. Cílem bytové politiky je vytváření přijatelných podmínek prostředí pro občany na trhu s byty.⁵¹ V posledních letech však vyvstává otázka, zda je daný cíl adekvátně naplňován, a to především v oblasti vytváření vhodných podmínek a možností pro sociálně slabší vrstvy obyvatel. Mezi zásadní problémy patří nedostatečná kapacita finančně dostupného bydlení pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, ale i pro mladé rodiny.⁵²

Složení kauce vnímají klienti azylových domů jako hlavní překážku pro získání trvalého bydlení.⁵³ Lze předpokládat, že jedinec či rodina, která se ocitla ve finanční pasti nebo dokonce chudobě, není schopna vlastními silami vyšetřit ze svého rozpočtu větší finanční obnos sloužící k záloze nájemního bydlení. V tomto směru se naskýtá pomoc ve formě sociálních bytů. Sociální byty mají své nenahraditelné místo v systému pomoci určeným osobám bez domova, které usilují o integraci do běžného života.⁵⁴ Zde však narážíme na další problematický okruh, a to prostý fakt, že klienti azylových domů nemají kam odejít, vzhledem k nedostatečné kapacitě sociálních bytů, které jsou uzpůsobeny potřebám osob ohrožených sociální exkluzí. Příčinu lze hledat v nouzi bytového fondu, a to konkrétně v podobě nízkého počtu bytů, které vlastní a spravují obce. Velmi omezené finanční zdroje z veřejného rozpočtu zásadním způsobem limitují podporu budování nových sociálních bytů, respektive rozvoj samotného sociálního bydlení.⁵⁵

---

⁵¹ Srov. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*, 2015, s. 406.

⁵² Srov. BARTÁK, M. *Bezdomovectví v ČR: zdravotní stav bezdomovců a jeho determinanty*, 2003, s. 133.

⁵³ Srov. GLUMBÍKOVÁ, K. a GOJOVÁ, A. Vnímání potřeby, *Sociální práce*, s. 21-37.

⁵⁴ Srov. RICHTEROVÁ, B. a ORGONÍKOVÁ, L. *Různé cesty pomoci: porovnání teorie a praxe sociální práce s lidmi bez domova*, 2008, s. 26.

⁵⁵ Srov. VALENTOVÁ, B. Vývoj sociálního bydlení s důrazem na jeho zacílení na určité sociální vrstvy obyvatelstva, *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2005, roč. 41, č. 2, s. 301-315.

Současné nastavení bytové politiky tedy nevytváří adekvátní podmínky pro dostupnost trvalého bydlení, a tím nereaguje na jednu z přirozených potřeb svých občanů, a to nejenom u osob ohrožených chudobou, ale především u mladých lidí, kteří vlivem zhoršených podmínek mnohdy odkládají biologicko-reprodukční proces, jehož absence vede k přílišnému stárnutí populace. Východisko bytové politiky v ČR představuje obtížný koncepční a sociální problém.⁵⁶

Reakcí na danou problematiku je vzniklá *Koncepce sociálního bydlení České republiky pro rok 2015–2025*, jenž představuje dokument, který upravuje směr rozvoje sociálního bydlení pro osoby v bytové nouzi.⁵⁷

Koncepce zejména přináší podklad pro nutné ukotvení zákona o sociálním bydlení v legislativě České republiky. Jedním z identifikovaných sociálních problémů stanovených koncepcí sociálního bydlení je „*nedostatečnost sociálních služeb dosud pomáhajících lidem bez domova ve smyslu neexistence nástrojů pro možnost návratu těchto lidí zpět k bydlení.*“⁵⁸ Definování problematiky v koncepci sociálního bydlení by mohlo být prvním a zásadním krokem pro obnovení funkčnosti sociální služby azylový dům, a to především v jeho podstatě, zajištění bydlení osobám v nouzi, a to na přechodnou dobu. Daná sociální služba by tak měla fungovat na principu takzvaného *prostupného* neboli *vícestupňového bydlení*, které je založené na předpokladu, že je zprvu nutné osoby bez domova připravit na samostatné bydlení.⁵⁹ Tento přístup tedy stojí na podmínce, která vyžaduje řešení různých sociálních problémů dříve, nežli se člověk dostane k stabilní formě bydlení. Koncepce stanovuje tři stupně bydlení, a to počáteční krizové, přechodné tréninkové a konečné dlouhodobé sociální bydlení. Azylová zařízení se tak stanou sociální službou, která bude řešit situace v krizovém rámci, a to poskytnutím přechodného bydlení, a tím nebude muset suplovat nedostatek bydlení pro osoby ohrožené bezdomovectvím a chudobou. Klienti azylových domů by měli mít kam

---

⁵⁶ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Výbrané kapitoly ze sociálního zabezpečení, I. část*, 2004, s. 325.

⁵⁷ Srov. MPSV. *Koncepce sociálního bydlení v ČR 2015-2025* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<https://www.mpsv.cz/cs/27240>>.

⁵⁸ MPSV. *Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-2025* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/27267/Koncepce_sociálního_bydlení_CR_2015-2025.pdf>.

⁵⁹ Srov. MPSV. *Koncepce sociálního bydlení v ČR 2015-2025* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<https://www.mpsv.cz/cs/27240>>.

odejít, a to spíše do bytů než na ubytovny nebo do jiného azylového zařízení, jak je tomu doposud.⁶⁰

Přesným opakem prostupného bydlení je poměrně nový přístup zvaný *housing first* neboli *bydlení především*, jenž je rovněž součástí koncepce sociálního bydlení. Přístup vychází z přirozené potřeby bydlení, a to především okamžitým poskytnutím bydlení osobám v nepříznivé životní situaci a následné snaze o stabilizaci sociální situace jedince nebo rodiny, která vede k resocializaci. V České republice se jedná o odklon od budování prostupného bydlení, které je mezi obcemi často provozováno.⁶¹ Tento přístup má však mnohem vyšší úspěšnost, oproti prostupnému bydlení. Tvrzení dokládají i výzkumy, které ukazují, že bydlení především ukončuje bezdomovectví u osmi lidí z deseti, a tím napomáhá k minimalizaci sociálního vyloučení.⁶²

Z koncepce sociálního bydlení se stává velmi diskutované téma, které nepřináší pouze pozitivní zpětnou vazbu, ale také mnoho otázek. Příkladem může být časový rozsah koncepce, a to především ve smyslu nevědomí o tom, jaké poznatky z hlediska praxe a uplatnění přinese. Podaří-li se však vhodně implementovat koncepci sociálního bydlení do praxe, můžeme hovořit o účinné strategii, která může fungovat jako prevence bezdomovectví. Se zvýšením kapacity bytového fondu může dojít k regulaci a podpoře dostupnějších podmínek bydlení pro všechny občany, a to zejména vlivem vzniku zdravého konkurenčního prostředí.

V případě dlouhodobého setrvání stávající situace můžeme detekovat mnoho negativních dopadů na jedince a společnost. V současnosti se jedná o rapidní navýšení počtu ubytoven, které se z krátkodobé formy ubytování staly dlouhodobým, až trvalým bydlištěm pro jednotlivce, ale také celé rodiny, ačkoliv nejsou k tomuto účelu přizpůsobeny.⁶³ Přetrvávání této situace s sebou nese celou řadu důsledků. Jedním z nich jsou nedůstojné podmínky pro život, které jsou mnohdy spojeny s nedostatečností hygienických standardů a soukromí, která je spojena s absencí potřeby domova. Z hlediska potřeb dítěte se rovněž nejedná o

---

⁶⁰ Srov. BALÁŽ, R. *Zavedení sociálního bydlení může být malou revolucí v oboru* [online], 2016, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW:

<<http://www.socialniproce.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=862>>.

⁶¹ Srov. FRONKOVÁ, V. *Azylové domy pro matky s dětmi v České republice a potřeby cílové skupiny, které naplňují Fórum sociální práce/Social work forum*, 2018, roč. 10, č. 2, s. 75-81.

⁶² Srov. PLEACE, N. *Evropská příručka. Bydlení především*, 2017, s. 19.

⁶³ Srov. SNOPEK, J. a MATOUŠEK, R. *Metodika. Prostupné bydlení*, 2014, s. 12.

vhodné prostředí pro zdravý, psychický vývoj. Je pravděpodobné, že se u dětí vychovávaných v tak stresovém prostředí zvyšuje riziko k patologickému jednání. Většina rodin žijících na ubytovnách se potýká s nedostatkem financí a vysokou mírou zadluženosti. Ekonomické znevýhodnění rodiny netkví pouze v materiální stránce, ale mívá i mnohé další dopady, jako například může přímo ovlivnit kvalitu vzdělání dítěte. Rodič není schopen platit náklady spojené s cestováním do školy nebo investovat do pomůcek, jako jsou učebnice a sešity. V důsledku toho se nemusí dítěti podařit nabýt znalosti a dovednosti, díky kterým by mohlo nalézt vyšší uplatnění na trhu práce.⁶⁴ Ubytovny se tak stávají místy s koncentrací sociálně vyloučených jedinců a rodin, kterým se nedostává potřebná pomoc ve formě sociální práce, a tím dochází k prohloubení sociální exkluze, která je mnohdy spojená s nežádoucími jevy, které mají dopad i na okolí ubytoven.⁶⁵

Prohloubení sociální exkluze na ubytovnách dává prostor ke vzniku *vyloučených lokalit*, jenž mají vliv na zbylé aspekty života. Ve valné většině se jedná o kumulaci nežádoucích jevů, jako například zvýšení kriminality, nezaměstnanost a s tím spojené zadlužení domácností, které vede u jedince k dlouhodobě neudržitelnému stavu a tím narušení sociálního fungování. Sociálně vyloučená lokalita je širokou veřejností vnímána negativně, a proto se bydlení zde stává stigmatem, a tím zásadní překážkou pro úspěšnou sociální integraci.⁶⁶

V prostředí ubytoven se však setkáváme s ještě závažnějším jevem definovaným jako *obchod s chudobou*. Jedná se především o zneužívání dávek státní sociální podpory, ze kterého se stal výnosný byznys mnoha podnikatelů zřizujících ubytovny nebo nevyhovující byty. Je nutné si uvědomit, že se nejedná pouze o rozsáhlý sociální, ale především etický problém. V hovorové řeči lze říci, že stát umožňuje obchod s chudobou vzhledem k mezeře v legislativě. Ovšem je nutné si uvědomit, že s absencí náhradních forem bydlení, nelze stanovit vhodnou úpravu zákona tak, aniž by neměla devastující účinek na osoby potýkající se s danou nepříznivou situací. Ukazuje-li se, že legislativa a nastavení státní správy jakýmkoliv způsobem podporují sociální exkluzi znevýhodněných, popřípadě tento stav konzervují, měly by organizace na danou problematiku intenzivněji

---

⁶⁴ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, 2005, s. 46.

⁶⁵ Srov. SNOPEK, J. a MATOUŠEK, R. *Metodika*, s. 13.

⁶⁶ Srov. Tamtéž. s. 6.

poukazovat a zasadit se o práci na jejich odstranění vytvářením alternativních návrhů, či kritickým upozorňováním na již vzniklé návrhy.⁶⁷

4.2.2 Sociální stigma

Dalším faktorem, který významným způsobem podporuje klienty azylových domů v nemožnosti odejít ze služby je sociální stigma. Stigma je definováno jako jev, kterým většinová společnost odsoudí jedince na základě určitého nežádoucího atributu, přičemž dojde k narušení jeho normální identity.⁶⁸

Sociální stigma je zpravidla podmíněné veřejným míněním. Postoj veřejnosti k osobám bez trvalé možnosti bydlení je mnohdy silně negativní. Převážná část české společnosti smýšlí o osobách bez domova, jako o strůjcích svého neštěstí, které pramení z nedostatku vůle a lenosti.⁶⁹ Klienti azylových domů mnohdy narážejí na přímou konfrontaci s postojem široké společnosti. Na základě rozhovorů s klientkami azylového domu pro ženy a matky s dětmi vyplývá, že společnost zaujímá negativní stanovisko k lidem pobývajícím v azylovém zařízení, přičemž mnohokrát ani neví, co je azylový dům a jakou plní funkci.⁷⁰

Přímým důsledkem stigmatizace je tvorba předsudků a následná diskriminace, která se stává bariérou pro získání trvalého bydlení, ale také při hledání zaměstnání. Mezi nejvíce rozšířené podněty, které vedou k diskriminaci patří výkon trestu, etnická příslušnost, počet dětí v rodině, pobyt v azylovém domu, předdůchodový věk, matky samoživitelky a mnoho dalších. Ze strany škol je na děti z azylových domů přenášena diskriminace v podobě stigmatizační nálepky „problémových dětí“, která je důvodem pro odmítnutí přijetí dítěte do školy.⁷¹

Pro snížení sociálního stigmatu je nezbytné prolomit bariéru mezi klienty azylových domů a širokou veřejností. Účinnou metodu mohou představovat volnočasové aktivity sdílené s veřejností, které by svým obsahem osvětlily, co je azylový dům, pro koho je určen a hlavně, jaké je jeho poslání.⁷² Příkladem může být inscenace, kdy je v rámci divadelní tvorby definována daná služba. Sociální práce by měla být nástrojem pro vzdělávání společnosti, a to nejen v této

---

⁶⁷ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce*, s. 329.

⁶⁸ Srov. GOFFMAN, E. *Stigma. Poznámky k problému zvládnutí narušené identity*, 2003, s. 9-10.

⁶⁹ Srov. VÁVRA, M. Jak vnímáme lidi bez domova? Postoje, názory a aktivity veřejnosti, *Fórum sociální politiky: odborný recenzovaný časopis*, 2013, roč. 7, č. 5, s. 13-20.

⁷⁰ Srov. GLUMBÍKOVÁ, K. a GOJOVÁ, A. Vnímání potřeby, *Sociální práce*, s. 21-37.

⁷¹ Srov. Tamtéž.

⁷² Srov. Tamtéž.

problematicke. Jedná se o skutečnost, že i společenská transformace je legitimní součástí sociální práce, a proto by zde měla být snaha o zlepšení vnímání stigmatizovaných jedinců. Samotní sociální pracovníci by se měli zasazovat o větší zapojování do veřejné diskuze, a to obzvláště v rámci publikační činnosti či občanského aktivismu.⁷³

4.2.3 Vliv sociálního pracovníka

Sociální práce je vykonávána skrze osobu sociálního pracovníka, který má na klienta nezpochybnitelný vliv. V prostředí azylových domů však mnohdy může docházet k nevhodnému postoji sociálního pracovníka směrem k situaci a vztahu s klientem, a to z různých příčin. Daný postoj pracovníka pak může být jedním z katalyzátorů pro opakované využívání služby ze strany klientů. V pomáhajících profesích hraje významnou roli lidský vztah mezi pracovníkem a klientem, který je v sociální práci založen na vzájemné důvěře. Tato myšlenka je obsažena v přesvědčení, že hlavním nástrojem pracovníka v pomáhající sféře je jeho osobnost.⁷⁴ Je klíčové si uvědomit, že i samotný pracovník je člověkem disponujícím vlastními potřebami. Sociální pracovníci se denně potýkají s tíživými situacemi klientů se kterými jim odborně pomáhají. Tato každodenní praxe však může mít podobu zátěže, která může přecházet ve stres.⁷⁵

O osobnost sociálního pracovníka je nutno pečovat, jen tak lze naplnit kritéria kvalit sociálních služeb. Jedním z možných prostředků péče je individuální duševní hygiena, která se zaměřuje na vytváření žádoucích podmínek pro duševní zdraví a jeho následné posílení vůči negativním vlivům.⁷⁶ Nedílnou součástí péče o psychiku sociálního pracovníka je možnost supervize, která probíhá v rámci celého pracovního kolektivu nebo formou individuální supervize. Jedná se o odborně vedenou reflexi pracovníků, která směřuje k prohloubení kvality sociální práce.⁷⁷ Účelem supervize není pouze reflexe průběhu práce, nýbrž i sebereflexe samotných pracovníků, která se zaměřuje na osobnost pracovníka, ale i například na vztahy s

---

⁷³ Srov. STANOEV, M. Bezdomovci jako nositelé stigmatu a příjemci pomoci, *Sociální práce/sociální práce*, 2016, roč. 15, č. 5, s. 41-51.

⁷⁴ Srov. KOPŘIVA, K. Lidský vztah, s. 14.

⁷⁵ Srov. KUMPRECHTOVÁ, J. *Psychosomatika a vyrovnávání se stresem v sociální práci* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=3&clanek=962>>.

⁷⁶ Srov. KŘIVOHĽAVÝ, J. *Psychologie*, s. 143.

⁷⁷ Srov. MATOUŠEK, O. *Encyklopedie*, s. 514.

kolegy na pracovišti. Dále supervize podporuje aktivní rozvoj dovedností a schopností, zejména v oblasti nastavení osobních a profesních hranic, u pracovníků v pomáhajících profesích, a tím přispívá k prevenci syndromu vyhoření.

Jedním z nejvýraznějších faktorů negativně ovlivňující postoj sociálního pracovníka je fakt, že sociální práce jako taková je značně finančně podhodnoceným odvětvím, i přes udávané vysoké nároky na každého pracovníka v sociálních službách. Jedná se však i o nedostatečné rozdělování finanční prostředků ze státního rozpočtu na provoz sociálních služeb. Zprostředkovatelé sociálních služeb jsou pak nuceni operovat alternativními strategiemi, které umožní činnost sociálních služeb.⁷⁸ Příkladem může být podstav zaměstnanců, který vede k přebírání pracovních povinností mezi pracovníky zařízení, a tím ke zvýšenému napětí, zátěži a přepracovanosti, která není z dlouhodobého hlediska udržitelnou a zdravou situací. Sociální pracovník pak mnohdy musí obětovat prostor navyšující se administrativě na úkor času určenému pro klienty azylových domů. Konkrétně u sociálních pracovníků působících v azylových domech, se zvyšuje pravděpodobnost stresu a frustrace, vzhledem k velkému množství klientů se specifickými potřebami. Sociální pracovník tak musí disponovat mnohem hlubšími a rozmanitějšími odbornými znalostmi, oproti jiným typům sociálních služeb. Avšak v kombinaci s vytížeností této sociální služby, může pracovník pociťovat dlouhodobou zátěž, jejímž finálním důsledkem může být projev syndromu vyhoření. Dále se může jednat i o různé formy finančních postihů, ať už v podobě nevyplácení odměn nebo odložení výplat zaměstnanců. Lze předpokládat, že manipulace, které negativně ovlivňují osobní rovinu pomáhajících se projeví v kvalitě práce v sociálních službách, kterou pocítí především klienti. Pokud jsou pracovníci v sociálních službách frustrováni pracovní a existenční nejistotou je zřejmé, že se pravděpodobně projeví jejich nespokojenost v nasazení při řešení náročných životních situací a komunikaci s klienty nebo v ochotě a motivaci se dále profesně rozvíjet.⁷⁹

Pocit frustrace může být u pracovníka azylového domu podpořen selháním systému, který pro mnoho klientů služby znamená znemožnění řešit svou

---

⁷⁸ Srov. VÁLOVÁ, H. a kol. Dopady financování sociálních služeb na lidská práva. In *Sociální práce v kontextu lidských práv: Social Work in the Context of Human Rights. Sborník z konference XI. Hradecké dny sociální práce*, 2014, s. 78-83.

⁷⁹ Srov. VÁLOVÁ, H. a kol. Dopady. In *Sociální práce*, s. 78-83.

nepříznivou životní situaci. Vstupuje-li pracovník do zakázky klienta s přesvědčením o bezvýchodné situaci, lze předpokládat, že se tento postoj projeví na jeho vlastní iniciativě a motivaci k práci. V tomto momentě dochází k podpoře budování závislosti jedince na systému pomoci ze strany samotného sociálního pracovníka.

K znemožnění integrace mohou přispět i vnitřní směrnice jednotlivých zařízení. Příkladem může být výpověď klientek azylového domu, které udávají potřebu změny režimu, a to konkrétně v nastaveném pravidle, že zde nemohou být nezletilé děti samy, což se zdá limitující z hlediska možnosti nalézt zaměstnání.⁸⁰ Zaměstnání je spojeno se zdrojem peněz, které jsou významným faktorem pro úspěšné začlenění a zplnomocnění klienta, zejména v případě matek samoživitelek. Nabízí se tedy otázka, kdo jiný může reflektovat vnitřní nastavení služby nežli samotní pracovníci, kteří jsou hlavním nástrojem sociální práce. Je tedy v zájmu sociálního pracovníka pokusit se nalézt s klientem společné řešení, které bude reagovat na potřeby klienta, ale zároveň bude mít jasně definovaný rámec.

Znemožněním odchodu klientů azylových zařízení ze sociální služby vede k budování závislosti na systému pomoci. A proto musí poskytovatelé sociálních služeb i samotní pracovníci dbát na to, aby jakýmkoliv způsobem nepodporovali vznik a šíření závislosti klienta na profesionální pomoci.⁸¹ Je patrné, že vykonavatelé sociální práce jsou schopni reflektovat problematiku jevy ve společnosti a na základě zjištěných informací se dožadovat změny. Avšak poskytovatelé sociálních služeb spolu se samotnými sociálními pracovníky nevyvíjí dostatečně hlasitý tlak pro změnu nastavení sociálního systému, a tím se spolupodílejí na porušování práv klientů, jelikož nenaplňují principy sociální práce, a to konkrétně prosazovat sociální spravedlnost a ochranu lidských práv.⁸² Přitom vrcholem profesionality sociálního pracovníka je schopnost rozlišit, zdali se v jistý moment má pomáhat člověku, nebo se snažit o změnu systému.⁸³

---

⁸⁰ Srov. GLUMBÍKOVÁ, K. a GOJOVÁ, A. Vnímané potřeby, *Sociální práce*, s. 21-37.

⁸¹ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce*, s. 329.

⁸² Srov. VÁLOVÁ, H. a kol. Dopady. In *Sociální práce*, s. 78-83.

⁸³ Srov. LÍMOVÁ, M. Kritická sociální práce – příležitosti a výzvy. Pracovník tváří v tvář člověku hledajícímu pomoc, *Sociální práce/sociální práca*, 2018, roč. 18, č. 3, s. 101-111.

4.3 Důsledek dlouhodobého působení cirkulace klientů po azylových domech

V předchozí kapitole jsme u jednotlivých podkapitol již popsali důsledky působení cirkulace klientů po azylových domech, a proto se tato kapitola bude zabývat dopadem problematiky v objektivním měřítku nezávisle nad příčinami vzniku ve vztahu ke klientovi nebo systému a společnosti.

Dlouhodobý pobyt v azylovém domě snižuje pravděpodobnost úspěšné reintegrace. Čas, který stráví klienti v sociálních službách, by neměl být delší, než je nutné pro udržitelný proces sociálního začlenění, avšak ve všech evropských zemích jsou lidé, jejichž využívání sociálních služeb je uměle prodlužováno z důvodu absence vhodnějších a trvalých forem bydlení. Byl prokázán negativní vliv na reintegraci, a to dokonce i u osob využívajících krizové služby, ale také u osob, které krátkodobě přespávají na ulici.⁸⁴

Přímým důsledkem znemožnění reintegrace je podpora dlouhodobé nezaměstnanosti, která je závažným problémem na trhu práce. Mnohdy je spojována s nedostatečnou motivací ze strany sociálního systému, díky němuž jsou poskytovány sociální dávky, jejichž výše může přesáhnout reálně vydělaný příjem, a to především u osob s nízkou kvalifikací a vyšším počtem dětí.⁸⁵

Je pravděpodobné, že se u osob dlouhodobě nezaměstnaných vytrácejí pracovní návyky spojené s denním režimem, dochází k ztrátě akceptace autorit, a především s nedostatkem pracovních zkušeností klesá možnost uplatnění na trhu práce. Mnozí dlouhodobě nezaměstnaní nejeví zájem pracovat, situace se pro ně stala vyhovující, a tak dochází ke změně životního stylu bez placené práce, která se stává normou.⁸⁶ A proto nelze azylové domy zaměňovat se stabilní formou bydlení, je potřeba na ně pohlížet spíše jako na krizové řešení náročné životní situace.⁸⁷

---

⁸⁴ Srov. SNOPEK, J. a MATOUŠEK, R. *Metodika*, s. 69.

⁸⁵ Srov. KOTÝNKOVÁ, M. *Sociální ochrana chudých v České republice*, 2007, s. 53.

⁸⁶ Srov. Tamtéž.

⁸⁷ GLUMBÍKOVÁ, K. a kol. *Sociální práce a terapie v azylových domech. Sociální práce/sociální práca*, 2017, roč. 17, č. 5, s. 36-51.

5 Výzkumné šetření

5.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je zjistit, zdali dochází k opakované cirkulaci osob po azylových domech a jaké důležité faktory ovlivňují danou problematiku, a to především z pohledu samotných sociálních pracovníků.

5.2 Metodika výzkumného šetření

Pro získání dat jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu vzhledem ke stanovenému cíli, který vychází z praxe azylových domů. Kvalitativní výzkum nevychází z numerického šetření, nýbrž z interpretace sociální reality.⁸⁸ Ona interpretace reality je klíčová pro možné výstupy mé bakalářské práce. V rámci výzkumu byla použita technika polostrukturovaného rozhovoru, díky které je poskytnut otevřený prostor respondentům, i přes to, že je částečně řízen tazatelem, a to konkrétně stanovením si základních okruhů a otázek pro získávání informací.⁸⁹ Na základě utvořené struktury se rozhovor lépe udržuje v oblasti, která je potřebná pro zajištění dat, ale také slouží k jednoduššímu vyhodnocení jednotlivých rozhovorů.

Z důvodu vlastní pracovní zkušenosti v této službě bylo výzkumné šetření realizováno v *Mělnickém azylovém domě*, který je určen pro matky s dětmi, rodiny s dětmi a jednotlivce, kde jsem působila jako pracovník v sociálních službách. Bylo mým záměr oslovit sociální pracovnice, které zde pracují, a to zejména z důvodu vzájemné důvěry, která je klíčem pro autentické získávání dat. K umožnění výzkumu byl oběma stranami podepsán dokument o mlčenlivosti a ochraně osobních údajů, s podmínkou že získaná data slouží pouze pro výstup mé bakalářské práce, a proto nebudou nikde jinde interpretována.

Rozhovory proběhly v polovině března v rámci jednoho dne, a to konkrétně u třech sociálních pracovnic, které budou vzhledem k etickým aspektům výzkumu, zejména anonymitě, uváděny pod pseudonymem respondentka 1, 2, 3. Informovaný souhlas proběhl před samotným rozhovorem, a to ústní formou po předložení okruhů a otázek, které se týkají obsahu výzkumného šetření, kde byly všechny respondentky obeznámeny s anonymitou a dobrovolností rozhovoru, ale také se

---

⁸⁸ Srov. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, 2009, s. 40-41.

⁸⁹ Viz. Příloha II.

zpracováním dat, se kterými bude nakládáno pouze pro účely bakalářské práce. Rozhovory se uskutečnily v klidném a ničím nerušeném prostředí kanceláří samotných sociálních pracovníků, kde byly nahrávány na mobilní telefon. Získaná data byla převedena do písemné podoby konkrétních výroků, které jsou zasazeny do následující kapitoly spolu s výsledky výzkumného šetření.

Na základě obsahu práce a stanoveného cíle jsem vyčlenila několik okruhů, dle kterých jsou rozhovory vyhodnocovány:

- Cirkulace osob v azylovém domě.
- Příčiny cirkulace osob v azylovém domě.
- Důsledky cirkulace osob v azylovém domě.
- Možná řešení cirkulace osob v azylovém domě.

5.3 Výsledky výzkumného šetření

V rámci rozhovoru byla respondentkám položena otázka, jak dlouho pracují v azylovém domě.

R1 „...na pozici sociální pracovnice pracuji 5 let...“

R2 „...ted' v lednu to bylo 7 let co pracuji na azylovém domě, Utíká to rychle, jsem ani nevěřila, že tady tak dlouho budu...“

R3 „...v azylovém domě pracuji asi rok a půl...“

5.3.1 Cirkulace osob v azylovém domě

Všechny respondentky se shodly, že dochází k opakované cirkulaci klientů po azylových domech, a to ve velké míře.

R1 „...samozřejmě stává se to, a ne zřídka, řekněme že jsou někteří, kteří častěji. Je to zhruba jedna rodina, nebo jednotlivec z 10. Osobně si myslím, že je to poměrně vysoké a zbytečné číslo...“

R2 „...za sebe můžu říci, že se to stává dost často. Doted' vzpomínám na to, že když jsem sem nastupovala, tak tady působila pracovnice, která odcházela do důchodu, která mi sdělila, že jestli tady zůstanu, tak určitě přijdu na to, že se ti klienti vracejí několikrát a když ne oni, tak jejich děti. Což se teda potvrdilo...“

R3 „...do azylového domu se klienti vracejí, někteří už třeba po 3 měsících, někteří po roce. Stává se to velice často...“

Respondentky se rovněž shodly, že tento jev je mnohem více patrný u rodin s větším počtem dětí nežli u jednotlivců.

R1 „...většinou se jedná o rodiny s dětmi, které mají 3 a více dětí, protože se neukotví v klasickém komerčním, nájemním prostředí. Protože jakmile řeknou, že mají tolik dětí, tak je zkrátka nechtějí ani do 4+1 kór, když třeba k tomu přidají informaci, že jsou Romové. Obecně lze ale říci, že více putují právě celé rodiny, a to z již zmíněných důvodů. Na podnájem snáze dosáhnou rodiny, které mají jedno, dvě dítě, obzvláště když jsou aktivní a vydělávají, tak je úplně v pohodě. Nejhorší je, když jsou početné rodiny závislé na dávkovém systému, protože nemají jiný příjem, ať už z různých příčin...“

R2 „...jedná se především o početnější rodiny...“

R3 „...z mého pohledu jsou to spíše rodiny...“

Všechny respondentky se vyjádřily, že klienti se vracejí nejenom z azylových domů, ale i z ubytoven, přičemž jim již byla v minulosti poskytována služba.

R1 „...každopádně rodiny se většinou vracejí z azylových domů napříč celou republikou. A u jednotlivců je to na pováženou, buď také z azylových domů anebo přicházejí z nějaké ubytovny, přičemž v minulosti už jim byla naše služba poskytována...“

R2 „...člověk neustále pendluje mezi azylovými domy, po celé republice anebo přichází z ubytovny, kdy byl z nějakého důvodu z ní vyhozen, nebo tam ta situace byla nevyhovující, to je třeba časté u rodin. Nicméně se ale pořád jedná o klienty, kteří měli už nějakou zkušenost z azylovými domy...“

R3 „...Bud' přicházejí z jiných azylových domů, které jsou po různých po republice anebo přichází z ubytoven, ale s tím, že už někdy využívali službu...“

Z výpovědí je patrné, že cirkulace je celorepublikový problém, nikoliv jev, který se děje v rámci jednotlivých krajů.

5.3.2 Příčiny cirkulace osob v azylovém domě

Respondentky se shodly, že příčinu cirkulace spatřují i na straně klientů, a to především v oblasti demotivace a životního stylu.

R1 „...navíc, klientům je tady dobře, co si budeme povídat. Mají sice nějaké povinnosti, ale lidé, co jsou opakovaně na azylových domech jsou tak naučení, že přijdou a už ani nechtějí slyšet pravidla, protože to prostě znají. Zkrátka to mají v sobě tak zakořeněné, že se život po azylových domech stal jejich normou. Těmto lidem stačí k životu málo, mají se kde vyspat, v teple a suchu, můžou si uvařit, vykoupat se. To vyplývá většinou z dlouhodobé demotivace...“

R2 „...jsou tady tací, kteří zkrátka nechtějí odejít, vyhovuje jim to. Každý to má nastavené jinak, ten životní standard. Chybí jim motivace, kterou je velmi těžké obnovit, když ten člověk žije takto už několik let. My se tady opravdu snažíme, mají tady podporu 24 hodin denně, mohou si zavolat, jít na internet, poradit se ohledně právních záležitostí, děti tady mají doučování, takže to pro ně nakonec není zas tak špatné. Oni ti řeknou, buď se chtějí vrátit tam, odkud přišli anebo, že jim to je jedno, že jsou zvyklí, že půjdou na jiný azylový dům, nebo tu ubytovnu, ale to je nejhorší, protože pak ty lidi jsou třeba za pár měsíců zpátky, protože nedokáží vlastními silami řešit své problémy...“

R3 „...těmto lidem to vyhovuje, bydlení na azylovém domě. Nechtějí se přizpůsobit, nechtějí se začlenit do společnosti. Tento život jim stačí, mají zde vše, co potřebují, nemají motivaci ke změně...“

Všechny respondentky spatřují zásadní problém v nastavení systému, který klientům umožňuje cirkulovat po azylových domech, a tím i přímo podporuje demotivaci klientů ke změně.

R1 „...svědčí to o tom, že sociální oblast jako taková není úplně dobře podchycená v našem státě. Příkladem je, že člověk může pobírat dávky hmotné nouze, v rámci příspěvku na bydlení, a to dlouhodobě, tím pádem má člověk jistotu nějakého příjmu, a pak dochází k tomu, že není aktivní v tom, aby si hledal práci. Takže vcelku to znamená, že člověk má příjem, ale postrádá hnací motor ke změně. Proto říkám, že to není úplně dobře ukotvené...“

R2 „...je to podle mě problém státu, protože nevytváří vhodné podmínky pro život, a to nejenom pro naše klienty. Nelze pak dostatečně motivovat klienty ke změně...“

R3 „...je zde určitá mezera ve funkci systému podpory, která vede k demotivaci klientů něco chtít změnit...“

Respondentky poukazují na provázanost systému pomoci s možností motivovat klienta ke změně.

V otázce bytové politiky, respondentky jednomyslně spatřují příčiny v nedostatku sociálních bytů, ve výši nájemného a v podmínce složit kauci.

R1 „...no a v neposlední řadě se jedná o nedostatek bytů, obzvláště těch sociálních, které jsou uzpůsobeny lidem, kteří nejsou schopni vlastními silami řešit svou situaci, takže ti lidé nemají kam odcházet, pokud nechtějí na ubytovny. Zkrátka nemáš je kam upíchnout takzvaně, i přes to, že je zde velká predikce, že by to třeba šlo. Obrovským problémem je také složení kauce, když si vezmete, že pronajímatelé mnohdy chtějí minimálně dva nájem dopředu. Tady stojí nájem bytu o výměře 3+1 cca 15 000 Kč na měsíc, tak si to spočítejte. A když jsou tyto byty k dispozici, tak mnohdy si udávají jako jednu z podmínek pro přijetí trvalý pobyt v místě, kde se byt nachází, což je velmi problematické vzhledem k tomu, že jsou lidi, včetně mě, kteří mají trvalý pobyt v jiném městě, ale žijí tady už několik let. Takže člověk pak nemá ani šanci k získání toho podporovaného bydlení...“

R2 „...*Za mě je největším problémem, že ti lidé i kdyby chtěli odejít, tak nemají zkrátka kam odejít, nejsou byty pro ně. Především takové, kde by nebyla kauce, nebo spíše by byla nějak rozumně stanovená, jako třeba máme my tady, a taky ty vysoké nájemné. Takže nějaké podporované bydlení, sociální byty. Za mě, tady dosáhlo na tento typ bydlení cca 5 lidí, což je opravdu zoufale málo, je to až smutné...*“

R3 „...*Dále nemohou najít jiné bydlení, a to především protože není zde vybudováno návazné bydlení, nejsou sociální byty, které by byly dostupné, kde by nemuseli skládat kauci a kde by byla vhodně nastavená výše nájmu...*“

R1 ve své výpovědi ještě poukazuje, na špatné nastavení propustnosti sociálních bytů, v případě, kdy jsou klientům k dispozici.

V otázce stigmatizace, se respondentky shodují, že k ní dochází velmi často, a to nejenom při hledání bydlení, ale i při hledání zaměstnání.

R1 „...*jde zejména o předsudky a diskriminaci. Tomu se bohužel neubráníme, to je v celkovém nastavení společnosti. Se stigmatizací se setkávám nejenom při hledání stálého bydlení, jak jsem naznačila v podobě početných rodin a etnické příslušnosti, ale i při hledání zaměstnání. Nikoho pak nezajímá, že ty rodiny fungují, platí, zkrátka, že tam není žádný problém. Velkou překážkou je i pokud je člověk po výkonu trestu a má uvedené ve výpisu trestního rejstříku, že byl za nějakou trestní činnost odsouzen, tak je pak automaticky odsouzen i v té pracovní oblasti. Máme tady pár firem, které nám zaměstnávají tyhle osoby, ale je to jenom o naší iniciativě, že jsme vykomunikovali nějakou dohodu...*“

R2 „...*stigmatizace je také dost zásadní problém opakovaného využívání služby. Jedná se hlavně o osoby po výkonu trestu, rodiny, které mají velký počet dětí, pak samozřejmě etnická příslušnost, no a bohužel, i samotný pobyt v azylovém domě je stigmatizační nálepkou. Setkávám se s předsudky, ale nejenom při hledání bydlení, ale i zaměstnání, což je dost zásadní, mít zajištěný příjem a pokud možno nedotovaný státem, to vede člověka k větší odpovědnosti za svůj život. Klienti pak automaticky hází flintu do žita, když už po několikáté slyší, že ne, protože ta rodina má 6 členů a jsou Romové. A i kdybyste tam měla přijít, jako sociální pracovník a říci, že je vše naprosto v pořádku, tomu zaměstnavateli, nebo pronajímateli, tak ho to absolutně nezajímá...*“

R3 „...stigmatizace klientů je velmi častý jev. Pokud volá klient na inzerát tak se často stává, že není žádný problém, dokud nepoví, že mají 3 a více dětí a jsou Romové. Automaticky je jim sděleno, že byt není volný. A děje se to i při hledání zaměstnání, což je další problém, protože musejí dál zůstat evidováni na úřadu práce a jsou závislí na pobírání dávek. Takže nemají peníze na bydlení a tím se uzavírá koloběh, že musejí cestovat po azylových domech. Je to jediné zařízení, kam se mohou uchýlit...“

Všechny respondentky uvádějí, že nejčastější předsudky vznikají z důvodu etnické příslušnosti a u více početných rodin. R1 a R2 rovněž upozorňují na stigmatizaci osob po výkonu trestu. Zajímavé postřeh dodává R2, která uvádí, že jako sociální stigma lze vnímat samotný pobyt v azylovém domě.

R1 a R2 udávají jako jednu z příčin cirkulace osob po azylových domech úpravu zákona o sociálních službách, která dle pracovníků nedostatečně upravuje poskytování služby.

R1 „...a když klienti vědí, že není obecně omezené, kolikrát mohou tuto službu využít, tak jsou u nás zpravidla na jeden rok, jak stanovuje zákon, pak jdou támhle do azylového domu, támhle, pak se vrátí zase zpátky k nám třeba po třech letech a ty jako sociální pracovník to nemáš za co uchopit, abys jim řekla ne, protože samotná legislativa to dostatečně neupravuje. Zákon ti pouze stanoví pár bodů, kterými se ty řídíš, a jako hraješ si, s tím, jak to jako uchopíš, jak si to vyložíš, takže je to na každém poskytovateli, jak si to nastaví. Nicméně, u nás mohou být rok, poté musí službu opustit a po třech měsících mohou nastoupit znovu. Nikdo nám neupravuje, jak ty lidi přijímat. A teď ne všechny azylové domy vedou dostatečným způsobem klienta k soběstačnosti, což jim umožňuje nedostatečný rámec legislativy. My se snažíme o to, aby klienti měli nejenom práva, ale i povinnosti a začíná to u jasně stanovených pravidel domovního řádu, se kterým se v běžném životě setkáváte zcela normálně. Jsme kolektivní zařízení a stejně tak to bude fungovat i v podnájmu, také tam budou mít nějaké sousedy a budou se muset respektovat navzájem, základní věci jako úklid chodby, rušení nočního klidu atd. A proto si myslím, že ne všechny azylové domy toto naplňují, protože kdyby to dělali, tak by to mělo jiný výsledek a ne to, že by někdo putoval po azylových domech třeba i 10 let...“

R2 „...zákon nenastavuje optimálně podmínky pro poskytování služby, řekla bych tak velmi sporadicky spíš, de facto jen, co je to za službu a nějaký minimální standard, takže si každý azylový dům funguje jinak. Takže dochází k tomu, že ti lidé putovat vlastně můžou, protože bližší zákon nespecifikuje, třeba to kolikrát můžeš službu využít. Bohužel z vyprávění klientů se dozvídám i o nenastavování pravidel v nějakých azylových domech, a také o velmi pořídní sociální práci, ale zákon to umožní, jelikož nenastavuje optimálně ty podmínky služby, což by z mého pohledu měl. Není azylový dům, jako azylový dům. Já pak mám někdy pocit, že moje práce přichází vniveč, když vím, kam do jakého azylového domu klient odchází, a jak to tam funguje...“

Z výpovědí pracovníků také vyplývá, že na základě špatné uchopitelnosti legislativy, která se projevuje v nastavení služby a vnitřních pravidlech každého azylového domu zvláště, se liší i kvalita poskytované služby.

Na základě výpovědí sociálních pracovníků vyvstala méně viditelná příčina cirkulace, a to navyšující se počet psychiatricky nemocných klientů, pro které není dostatečná síť sociálních a zdravotních služeb.

R1 „...také se čím dál více objevují psychiatrickí klienti, pro které není dostatečná síť služeb, zaměřená na jejich potřeby, tak putují po azylových domech, protože jim mnohdy samostatné bydlení a celkově život dělá potíže...“

R2 „...a v poslední době jsou to také lidé, kteří jsou duševně nemocní, tak kam s nimi? Na azylový dům, protože pro ně jsou ty služby taky velmi omezené. Není pro ně nějaký záchranný systém...“

R3 „...ráda bych upozornila, že se zvyšuje počet psychiatrických klientů, pro které zkrátka nejsou služby a podporované bydlení. Nyní navrhuje vláda, že se budou snižovat lůžka v psychiatrických nemocnicích, takže lidé, kteří nesplní podmínky pro pobyt tam, pravděpodobně skončí u nás, i přes to, že to není naše cílová skupina. Mezera v systému je lepená mezerou v systému...“

5.3.3 Důsledky cirkulace osob v azylovém domě

Všechny respondentky uvádějí, že vlivem cirkulace klientů po azylových domech dochází k demotivaci nejenom u samotných klientů, ale především i u samotných pracovníků, kteří jsou mnohdy nuceni do zakázky vstupovat s vědomím nezdárného konce.

R1 „...občas narážím na to, že služba postrádá svůj smysl, zejména s ohledem na to, že tady něco vytváříš, s klientem pracuješ, někam ho směřuješ, snažíš se o integraci, ale když tu není ta podmínka toho, že ti lidé mají kam odejít, tak ta práce je úplně zbytečná, protože kam dáš teď rodinu se sedmi dětma. Takže pracuješ, snažíš se, ale dopředu ta sociální pracovnice i ten klient ví, že prostě to bydlení nebude tak jednoduché, což je velmi demotivující pro obě strany. Míra frustrace se pak zvyšuje, sama jsem měla našlápnuto na syndrom vyhoření, který neovlivňuje jenom profesní rovinu. I když ti všude vtloukají do hlavy, že máš oddělit osobní život od pracovního, tak to nejde vždy, pořád si taky jen člověk. Bez té lidskosti bys nemohl dělat sociálního pracovníka. Jsou tady klienti, u kterých víš, by to šlo, ale ty klienti nechtěj, takže prostě tam to nezlomíš, když nechtějí, nicméně, musíš se o to pokoušet i tak, jako sociální pracovník. Musíš umět najít ten motivační prvek, který má každý jiný, proč by to měl chtít změnu. Pro někoho je to vidina lepšího života pro své děti, pro někoho třeba i zamezení dalšího stěhování, které není příjemné nikomu, obzvláště když klienti neputují jen v rámci svého kraje, ale celorepublikově. Takže každý má motivační prvek, ale je jen na tom sociálním pracovníkovi, aby ho našel za pomoci rozhovoru, pozorování a celkově práce s tím klientem. Ale pravdou je, že to nejde vždycky, protože někomu zkrátka stačí, že má kde být. Třeba u nás při vstupu klienti vyplňují dotazník, kde je položka, v čem by jim ta služba měla pomoci. Většina tam napíše najít zaměstnání, našetřit na kauci a získat nějaké stabilnější bydlení. Ale někteří ti tam prostě napíšou, že potřebují někde bydlet, což není záměrem azylového domu, tedy nemělo by být. Není to ubytovna, ale sociální služba. Ale i přes to, musíš pořád vyvíjet snahu klienta motivovat. Když se to ale povede, tak potom z toho ten pracovník žije a říká si, že význam ta práce má, ale není tomu tak u všech...“

R2 „...je to hodně demotivující, jak pro mě, tak pro klienty, když všichni víme, že to nebude úplně tak jednoduché, zajistit to bydlení, ale i práci třeba Ale jednou si sociální pracovník, já to беру jako poslání, takže musíš, i přes frustraci, se zatnout a dál se snažit ty lidi motivovat, i když to třeba ani nelze, protože si to tak sami zvolili a nutit je k ničemu nemůžeš, jen akceptovat jejich rozhodnutí. A pravdou je, že pokud by ses nesnažil je i přes to motivovat, tak tady nemáš co dělat, to je sociální práce úplně o ničem...“

R3 „...je demotivující, vstupovat do zakázky, když oba víte, že to není vůbec jednoduchý cíl. Je to určitá bezmoc, kolikrát už není ani co tomu klientovi

nabídnout, i když by člověk chtěl. Věřím tomu, že se to z dlouhodobého hlediska jistě někde projeví, v té práci s klientem, nebo v osobní rovině pracovníka. Ale i přes to, se pořád musíš snažit o tu motivaci klienta, i když tu nejsou dobré podmínky pro to, musíš hledat jiné cesty. A starat se i o sebe, jelikož na tobě vše závisí, kam se ta práce s klientem bude směřovat...“

Respondentky se rovněž shodují, že jsou mnohdy frustrované z bezvýchodné situace svých klientů, ale i přes to pocítují povinnost dále se snažit motivovat klienty. Všechny respondentky také udávají, že nelze motivovat všechny klienty. R1 a R3 poukazují na vliv frustrace nejenom v profesní, ale i v osobní rovině. R3 ještě zmiňuje potřebu starat se o sebe, vzhledem k tomu, že sociální pracovník je nástrojem sociální práce.

Respondentky spatřují důsledek i v závislosti na systému pomoci, která je podpořena dlouhodobým setrváním ve službě.

R1 *„...azylový dům není primárně jen o tom zajistit člověku bydlení, ale i o tom naučit ho samostatnému fungování, které vede k reintegraci. Jenže s delším časem stráveným po azylových domech se zvyšuje i závislost člověka na systému a tím také zhoršuje jeho možná integrace zpět do pro nás normálního života. Návyk na tento způsob života je pak velmi těžké odstranit, jelikož těm lidem zcela vyhovuje. Navíc si vezměte, že člověk, jak putuje po azylových domech, tak už neumí žít jinak.“*

R2 *„...ti lidé, co takhle cestují po azylových domech už několik let, tak jsou závislí na pomoci, a tím se zkrátka snižuje to, že se budou moci začlenit do společnosti a postavit se na své vlastní nohy...“*

R3 *„...celkově se tím podporuje závislost na systému pomoci, což není správné, pořád jsme sociální služba. A hlavně, čím déle je klient ve službě, tím hůře je u něj možná resocializace...“*

R2 a R3 spatřují důsledek cirkulace v transgeneračním přenosu, který předává vzorec chování z rodičů na děti.

R2 *„...hlavně, když putují po azylových domech s dětma, tak ty děti budou to samé, protože nic jiného neznají, tak jim to připadá normální. Rodiče jsou jim vzorem, tím pádem si řeknou, moje máma s tátou chodí po azylech, tak proč já bych se snažil o to, žít jinak...“*

R3 „...tím, jak putují po azylových domech s dětmi, tak to děti logicky okoukávají. Ty děti to pak též budou brát jako nejlepší řešení své budoucnosti. Takže vychovávají další generaci, která bude putovat po azylových domech a bude odkázána plně na podporu od státu, protože ta závislost na systému bude vštěpená už od útlého roku...“

5.3.4 Možná řešení cirkulace osob v azylovém domě

Všechny respondentky vidí možné řešení v navýšení kapacity sociálních bytů, které jsou uzpůsobeny potřebám jejich klientů. V tomto směru se respondentky obracejí na koncepci sociálního bydlení.

R1 „...myslím si, že dobrým krokem bude stabilizace sociálního bydlení, hlavně kvůli nedostatku bytů by mohla být přínosem koncepce sociálního bydlení. Ovšem mám pocit, že se pořád o tom jen povídá, ale v praxi se nic neděje. Je to v řešení už x let a jestliže máme nějak flexibilně reagovat, tak by zde měl být už nějaký patrný posun. Samozřejmě ne každé město má volné byty, ale začít nejdříve u jednoho bytu a postupně navyšovat kapacitu je dle mého mnohem účinnější než nynější situace. Se zvýšením počtu bytů by se podle mě zamezilo právě tomu putování po azylových domech, kór, kdyby tam byla nějaká dlouhodobější možnost bydlení v podobě nájmu, nebo kauce, který není likvidující. Důležité ale je, aby v rámci těch sociálních bytů byla stále poskytována sociální práce, například, aby tam docházela terénní pracovnice, která by klientům pomáhala, protože ne všichni jsou schopni fungovat samostatně hnedka po výstupu ze služby, kde mají 24 hodin denně péči...“

R2 „...kdyby tady byly sociální byty, tak to je ten bod, od kterého se ti lidé mohou odrazit a ti lidé se nebudou k nám opakovaně vracet. Snad nějaký posun přinese koncepce sociálního bydlení...“

R3 „...jedná se hlavně o větší dostupnost sociálních bytů, toho návazného bydlení. Od toho se odvíjí zbytek jejich života. Uvidíme, jaké změny ukáže koncepce sociálního bydlení. Ale je důležité, aby i zde probíhala nějaká podpora sociálních pracovníků, nejde jen o to, dát jim byt a nechat je se v tom takzvaně koupat, když ti lidé jsou zadlužení, nemají pracovní návyky a tak dále. To by fakt vedlo k tomu, že se ti lidé budou zase vracet k nám...“

R1 a R3 dodávají, že v rámci sociálních bytů by však měla probíhat i nadále podpora v podobě sociální práce.

R1 a R2 spatřují východisko ve vzdělávání společnosti, ale i sociálních pracovníků, především při zmírnění stigmatizace.

R1 *„...z hlediska předsudků můžeme my jako sociální pracovníci pomoci svou prací a reflexí života na obou stranách, kterou se pokusíme vzájemně sloučit, tím, že budeme vzdělávat sebe, ale i širokou veřejnost...“*

R2 *„...domnívám se, že by sociální pracovníci měli působit více na úrovni širší společnosti, vzdělávat jí, i sebe, ale hlavně vnímat a říkat na hlas nedostatky ve společnosti. Myslím, že by pak mohlo dojít třeba k pozitivní změně, co se týče předsudků a diskriminace...“*

R1 a R2 se shodují v potřebě lepšího nastavení zákona o sociálních službách, který by mohl být účinnou strategií v omezení cirkulace osob po azylových domech.

R1 *„...a pak samozřejmě nějaká úprava zákonných norem, protože zákon ti pouze upravuje je azylový dům zač, co musí poskytovat a pak víceméně nic...“*

R2 *„...a rozhodně lepší úprava zákona o poskytování služby...“*

5.4 Diskuze

Výzkumné šetření bylo realizováno se třemi sociálními pracovníci, a to především z důvodu hlubšího osvětlení problematiky, kterým se má práce zabývat. Mým výzkumným záměrem nebylo zobecňovat problematiku na vysoký počet respondentů, nýbrž přijít na kloub samotné podstatě věci, kterou spatřuji v hloubce informací, které mi byly poskytnuty. Nízký počet respondentek jsem rovněž zvolila z důvodu snadnějšího zpracování získaných informací, a to zejména z důvodu obsáhlosti mé práce. Azylový dům města Mělníka jsem si vybrala záměrně, vzhledem k osobním zkušenostem s prací zde, což dle mého názoru pozitivně ovlivnilo průběh rozhovorů, ale zejména pravdivost a autentičnost odpovědí, které mi byly poskytnuty na základě vybudované, vzájemné důvěře.

Ve vyhodnocení o cirkulaci osob po azylových domech, se všechny sociální pracovníce shodují, že k tomuto jevu skutečně dochází (viz. kapitola č. 4), a to ve výrazné míře. Velmi zajímavým se zdá dovětek respondentky 2, která vzpomíná v rozhovoru na moment, kdy před 7 lety nastupovala na pozici sociální pracovníce a již působící pracovníce jí sdělila, že bude docházet k cirkulaci určitých osob v této službě, a když ne u nich, tak u jejich dětí, což se i potvrdilo. Tento výrok jsem záměrně ponechala v kapitole o výsledcích a také uvedla zde, jelikož poukazuje na to, že cirkulace osob po azylových domech není zdaleka novodobý problém. Jedná sice jen o jedno tvrzení, ale od člověka s letitými zkušenostmi s prací na azylovém domě, a především s hlubším významem, který je pro kvalitativní výzkum klíčový.

Z pohledu sociálních pracovníků dochází k cirkulaci více u rodin, pro které je mnohdy obtížné dosáhnout resocializace, a to z různých důvodů, které si detailněji přiblížíme ve výstupu o příčinách.

Sociální pracovníci poukazují na návratnost klientů nejenom ze samotných azylových domů, ale také z ubytoven, přičemž těmto osobám již byla v minulosti služba opakovaně poskytnuta. Na základě tohoto výstupu lze předpokládat, že v globálním měřítku azylové domy nedokáží vhodně naplnit poslání služby, které nespočívá pouze v zajištění bydlení (viz. kapitola č. 3.1.), ale především v poskytnutí podpůrného prostoru osobám v náročné životní situaci (viz. kapitola č. 1.1.) pomocí zajištění přechodného bydlení, jehož důležitost vyplývá ze základních potřeb každého člověka (viz. kapitola č. 2), a tím přispět k začlenění klienta do běžného života. Je vhodné se také zamyslet nad samotnou problematikou ubytoven. V momentě, kdy člověk, ať už z jakýkoliv příčin opouští azylový dům a nemá

zajištěné návazné a stabilní bydlení, tak je mnohdy nucen uchýlit se k pobytu na ubytovně. Ovšem ubytovny nejsou vhodnou formou trvalého bydlení (viz. kapitola č. 4.2.1.), a proto dochází k návratnosti osob do azylových domů. Z rozhovorů je patrné, že k cirkulaci klientů dochází v rámci celé České republiky, nikoliv jednotlivých krajů. Jedná se tedy o jev, kterým by se měl zabývat politický systém České republiky. Okolnosti, které podporují opakované využívání služby ze strany klientů si rovněž blíže specifikujeme níže.

Z rozhovorů vyplývá, že samotné pracovnice spatřují faktory, které zásadním způsobem ovlivňují cirkulaci, v samotných klientech, ale také v selhání systému a společnosti (viz. kapitola č. 4).

Ze strany klientů poukazují pracovnice zejména na osobní preference každého člověka a nedostatečnou motivaci, která vede k převzetí tohoto stylu života za vlastní (viz. kapitola č. 4.1). Ve svých výpovědích, ale rovněž upozorňují na provázanost motivace klienta s nefunkčností systému (viz. kapitola č. 4.1), což vede k zamyšlení, že kdyby byl tento systém lépe nastaven, potažmo společnost, mohlo by dojít u klientů v azylových domech ke zvýšení motivace po změně. Respondentka 1 uvádí příklad v podobě čerpání dávek, které nemají stanovenou dobu vyplácení, což vede k demotivaci klienta něco změnit, vzhledem k jisté finanční podpoře (viz. kapitola č. 4.3).

Ze strany nastavení systému a společnosti spatřují pracovnice zásadní problém v bytové politice, a to konkrétně v nedostatku sociálních bytů, které jsou upraveny potřebám jejich klientů, obzvláště v podmínce složení kaucy a nižší sazby nájemného. Kauce a vysoké nájemné, je rovněž pracovníci stanoveno za příčinu cirkulace, v rámci bytové politiky (viz. kapitola č. 4.2.1).

Sociální pracovnice dále poukazují na sociální stigmatizaci, kterou spatřují nejenom při hledání trvalejší formy bydlení, ale také při hledání zaměstnání. Jedná se zejména o předsudky a diskriminaci ze strany širší veřejnosti (viz. kapitola č. 4.2.2). Pracovnice definují za nejčastější projevy předsudků vůči více početným rodinám, etnickým příslušníkům a osobám po výkonu trestu (viz. kapitola č. 4.2.2). Respondentka 2 uvádí zajímavý postřeh, kterým je fakt, že i samotný pobyt v azylovém domě nese stigmatizační nálepkou (viz. kapitola č. 4.2.2).

Zajímavý výstupem je tvrzení respondentek 1 a 2, které ve službě působí více jak 5 let, a proto udávají jako jednu z příčin nedostatečnou úpravu zákona o sociálních službách v poskytování služby. Svou výpovědí rovněž upozorňují na

fakt, že každý azylový dům má rozličný postoj k nastavení služby a jejímu poslání, ale také k tvorbě vnitřních pravidel, což v konečném důsledku vede k rozdílné kvalitě poskytování služby v jednotlivých azylových domech (viz. kapitola č. 3.1 a 4.2.3).

Jednou z méně viditelných příčin cirkulace je dle pracovníků navyšující se počet duševně nemocných klientů, kteří propadávají záchranou sítí systému, a proto mnohdy končí po azylových domech. Je však k zamyšlení, zdali může tento typ služby poskytnout dostatečnou podporu lidem s tak specifickými potřebami (viz. kapitola č. 1.1.1). V této oblasti by mohla pomoci plánovaná *reforma psychiatrické péče*. Reforma psychiatrické péče se zasazuje o radikální systémovou změnu. Jedná se však o dlouhodobý proces. Změny se týkají především medicínského oboru psychiatrie, ale také celého nastavení péče o osoby s duševním onemocněním.⁹⁰ Z textu je však patrné, že stejně jako v případě koncepce sociálního bydlení jde o běh na dlouhou trať (viz. kapitola č. 4.2.1).

Jako jeden z důsledků cirkulace sociální pracovníce vyhodnotily, že nedochází pouze k demotivaci klientů, ale také samotných pracovníků, a to především kvůli vstupování do zakázky s vědomím nezdárného konce (viz. kapitola č. 4.2.3). Z rozhovorů rovněž vyplývá, že pracovníce pohlíží na problematiku střízlivým pohledem, že nemohou motivovat všechny klienty, ale i přes to, se o to pokoušejí. Je zde patrné, že sociální pracovníce jsou schopné odolávat frustraci (viz. kapitola č. 1), která je u pracovníků přímým důsledkem syndromu vyhoření, který postihuje nejenom pracovní, ale i osobní rovinu. Respondentka 1 zmiňuje potřebu starat se o sebe, vzhledem k tomu, že sociální pracovník je nástrojem sociální práce (viz. kapitola č. 4.2.3). Tato potřeba je nejčastěji spojená s duševní hygienou, která slouží k udržení, prohloubení či znovuzískání vnitřní rovnováhy a duševního zdraví.⁹¹ Z vlastní zkušenosti mohou doplnit, že pracovnícím Mělnického azylového domu je pravidelně poskytována supervize, což může podporovat ono duševní zdraví a rovnováhu (viz. kapitola č. 4.2.3).

---

⁹⁰ Srov. PSYCHIATRICKÁ SPOLEČNOST ČLS JEP. *Malý průvodce reformou psychiatrické péče* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <http://www.reformapsychiatrie.cz/wp-content/uploads/2017/04/MZ_psychiatrie_pruvodce_final.pdf>.

⁹¹ Srov. AIŠMANOVÁ, A. *PSHY: Psychohygienu. Studijní opora pro studium učitelství praktického vyučování a odborného výcviku* [online], 2011, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <https://fpe.zcu.cz/export/sites/fpe/study/celozivotni_vzdelavani/nabidka/ESF_mistri/materialy2011/LS_podpory/kps_pshy/PSHY_Ajsmanova.pdf>.

Dalším přímým důsledkem cirkulace osob po azylových domech je dle pracovníků znemožnění integrace klienta s přibývajícím časem stráveným ve službě (viz. kapitola č. 4.3), a také budování závislosti klienta na systému pomoci (viz. kapitola č. 4.2.3).

Posledním důsledkem opakovaného využívání služby ze strany klientů je dle respondentky 2 a 3 transgenerační přenos, kterým je předáván vzorec chování z rodičů na děti (viz. kapitola č. 4.1).

Všechny sociální pracovníce se shodují v potřebě dostatečné kapacity sociálních bytů, jejichž dostupnost by přispěla k zamezení cirkulace klientů po azylových domech. V tomto ohledu všechny pracovníce spoléhají na koncepci sociálního bydlení, která by mohla být přínosem (viz. kapitola č. 4.2.1). Respondentky 1 a 3 dodávají, že v rámci těchto bytů by měla stále probíhat podpora v podobě sociální práce. Toto tvrzení dokládá i samotná *koncepce sociálního bydlení pro rok 2015–2025*. Bydlení v sociálních bytech je doprovázeno sociální prací, která je uzpůsobená individuálními potřebami klientů.⁹²

Respondentky 1 a 2 se spatřují východisko ve vzdělávání společnosti, ale také sebe samých, především při zmírnění stigmatizace. Tento postoj lze přičíst vnímání sociální práce jako poslání, které se projevuje nejenom přímou prací s klientem, ale také reflexí společnosti jak takové, včetně jejich nedostatků (viz. kapitola č. 4.2.3). Respondentky také přikládají váhu potřebě lepšího nastavení zákona o sociálních službách, který by mohl být účinnou strategií v omezení cirkulace osob po azylových domech. Je pravděpodobné, že dlouhodobá působnost respondentek 1 a 2 v azylové službě ovlivnila postoj pracovníků, a tím i odpovědi.

Při hledání jiných zdrojů ke srovnání výstupů výzkumného šetření jsem nenalezla žádné další práce, autory, kteří by se zabývaly tématem mé bakalářské práce, v takovémto rozsahu a pojetí.

---

⁹² Srov. MPSV. *Sociální bydlení* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydleni/zakladni-informace-o-sb>>.

ZÁVĚR

Tato práce se zabývala problematikou azylového bydlení. Jejím cílem bylo popsat problematiku azylových domů s poukazem na problematické situace, které se s touto sociální službou pojí. Zejména její neefektivnost, která spočívá v cirkulujícím využívání služby ze strany klientů.

V počátku práce jsme si vysvětlili, co znamená náročná životní situace a jaký má vliv na klienta, ale i sociálního pracovníka. V rámci této kapitoly jsme popsali konkrétní náročnou životní situaci, která je spojená s potencionální ztrátou bydlení nebo jeho přímou ztrátou, a to v souvislosti s fenoménem bezdomovectví. Pro upřesnění okolností, které vedou jedince k využití systému pomoci v podobě azylové služby jsme se zabývali členěním příčin bezdomovectví.

Vzhledem k tomu, že vznik náročných životních situací je podmíněn nenaplněním individuálních potřeb, tak jsme v následující kapitole pohlíželi na bydlení, jako na jednu z nejzákladnějších lidských potřeb, která ovlivňuje celou řadu dalších sfér života. Obě zmíněné kapitoly mají významný vliv na funkci a poslání sociální služby azylový dům.

V další kapitole jsme definovali sociální službu azylový dům, jejímž posláním není pouze zajistit bydlení na přechodnou dobu, ale především poskytnout prostor a podmínky ke resocializaci klientů.

Stěžejním tématem práce však bylo opakované využívání služby ze strany klientů, kterým jsme se blíže zabývali v obsáhlejší kapitole s názvem azylová turistika. V této kapitole jsme se pokusily popsat daný jev a příčiny, které tuto problematiku přímo podporují. Na základě zkušeností z praxe a snadnějšího uchopení problematiky jsme si rozdělili původ příčin na dva okruhy, a to na životní styl, který je dán individuálním postojem klienta a na nemožnost odejít ze služby, která poukazuje na nedostatky v systému pomoci a společnosti. V této kapitole jsme se rovněž pokusili poukázat na důsledky cirkulace klientů po azylových domech a možná východiska dané problematiky.

Navazující kapitolou byla praktická část práce, která měla prostřednictvím kvalitativního výzkumného šetření v podobě polostrukturovaného rozhovoru s pracovníky azylového domu města Mělníka svými výstupy přispět k naplnění cíle.

Na základě dostupných zdrojů a autentických výpovědí sociálních pracovníků se z mého pohledu povedlo naplnit cíl bakalářské práce, a to konkrétně shodou teoretické a praktické části práce. Práce nevychází z konkrétní literatury zabývající se danou problematikou, nýbrž se jedná o spleť zdrojů, vzhledem k originalitě tématu. Při tvoření struktury a obsahu práce jsem vycházela ze svých poznatků nabitých pracovní zkušeností v azylovém domě.

Nutno podotknout, že předmětem mé závěrečné práce je velmi obsáhlé a specifické téma, které nelze dostatečně obsáhnout v rozmezí bakalářské práce, a proto je práce takovým úvodem do problematiky azylového bydlení, který může být nadále více rozvíjen.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné zdroje:

ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení, I. část*, Praha: Karolinum, 2004, ISBN 80-246-0092-7.

ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení, II. Část – Sociální pomoc a sociální služby*, Praha: Karolinum, 2011, ISBN 978-80-246-1852-4.

BARTÁK, M. *Bezdomovectví v ČR: zdravotní stav bezdomovců a jeho determinanty*, Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2003, ISBN 978-80-7414-441-7.

BECHYŇOVÁ, V. a KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*, Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-262-0031-4.

FRONĚKOVÁ, V. Azylové domy pro matky s dětmi v České republice a potřeby cílové skupiny, které naplňují *Fórum sociální práce/Social work forum*, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2018, roč. 10, č. 2, ISSN 2336-6664.

GLUMBÍKOVÁ, K. a kol. Sociální práce a terapie v azylových domech. *Sociální práce/sociální práca*, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2017, roč. 17, č. 5, ISSN 1213-6204.

GLUMBÍKOVÁ, K. a GOJOVÁ, A. Vnímané potřeby klientek azylových domů pro ženy a matky s dětmi, *Sociální práce/sociální práca*, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2016, roč. 16, č. 3, ISSN 1213-6204.

GOFFMAN, E. *Stigma. Poznámky k problému zvládnutí narušené identity*, Praha: Slon, 2003, ISBN 80-86429-21-0.

HARTL, P. a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, Praha: Portál, 2000, ISBN 978-80-262-0873-0.

HRADECKÝ, I. a HRADECKÁ, V. *Bezdomovectví – extrémní vyloučení*, Praha: Naděje občanské sdružení, 1996, ISBN 80-902292-0-4.

JANEČKOVÁ, E. a kol. *Průvodce systémem poskytování sociálních služeb*, Praha: Anag, 2016, ISBN 978-80-7554-009-6.

JOSHI, V. *Stres a zdraví*, Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-211-9.

JURÍČKOVÁ, L. a kol. *Opatrovnictví osob s duševní poruchou*, Praha: Grada, 2014, ISBN 978-80-247-4786-6.

KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*, Praha: Slon, 2005, ISBN 80-86429-41-5.

KERN, H. a kol. *Přehled psychologie*, Praha: Portál, 2015, ISBN 80-7367-121-2.

- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*, Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7178-150-9.
- KOTÝNKOVÁ, M. *Sociální ochrana chudých v České republice*, Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007, ISBN 978-80-245-1302-7.
- KREBS, V. a kol. *Sociální politika*, Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN 978-80-7478-921-2.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*, Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-774-4.
- LÍMOVÁ, M. Kritická sociální práce – příležitosti a výzvy. Pracovník tváří v tvář člověku hledajícímu pomoc, *Sociální práce/sociálna práca*, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2018, roč. 18, č. 3, ISSN 1213-6204.
- LUX, M. a kol. *Podpora dostupnosti bydlení pro lidi akutně ohrožené sociálním vyloučením – mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR*, Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010, ISBN 978-80-7330-176-7.
- MAREK, J. a kol. *Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb*, Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0090-1.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-262-0366-7.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, Praha: Slon, 2003, ISBN 80-86429-19-9.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, Praha: Portál, 2005, ISBN 978-80-7367-818-0.
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-262-1154-9.
- MPSV. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*, Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013, ISBN 978-80-7421-072-3.
- NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*, Praha: Academia, 1996, ISBN 80-200-0592-7.
- PLEACE, N. *Evropská příručka. Bydlení především*, Praha: Úřad vlády ČR – Sekce pro lidská práva, 2017, ISBN 978-80-7440-159-6.
- REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-3006-6.

RICHTEROVÁ, B. a ORGONÍKOVÁ, L. *Různé cesty pomoci: porovnání teorie a praxe sociální práce s lidmi bez domova*, Krnov: Akklub, 2008, ISBN 978-80-254-1562-7.

ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*, Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-3133-9.

SNOPEK, J. a MATOUŠEK, R. *Metodika. Prostupné bydlení*, Praha: Úřad vlády ČR, Odbor pro sociální začleňování, 2014, ISBN: 978-80-7440-113-8.

STANOEV, M. Bezdomovci jako nositelé stigmatu a příjemci pomoci, *Sociální práce/sociální práca*, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2016, roč. 15, č. 5, ISSN 1213-6204.

STIBALOVÁ, K. Náročná životní situace, *Odborný časopis Sociální služby*, Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2011, roč. 13, č. 1, ISSN 1803-7348.

VALENTOVÁ, B. Vývoj sociálního bydlení s důrazem na jeho zacílení na určité sociální vrstvy obyvatelstva, *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2005, roč. 41, č. 2, ISSN 0038-0288.

VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0696-5.

VÁLOVÁ, H. a kol. Dopady financování sociálních služeb na lidská práva. *In Sociální práce v kontextu lidských práv: Social Work in the Context of Human Rights. Sborník z konference XI. Hradecké dny sociální práce*. Hradec Králové, 10. až 11. října 2014. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Texty k sociální práci. ISBN 978-80-7435-533-2.

VÁVRA, M. Jak vnímáme lidi bez domova? Postoje, názory a aktivity veřejnosti, *Fórum sociální politiky: odborný recenzovaný časopis*, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2013, roč. 7, č. 5, ISSN 1802-5854.

VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*, Praha: Portál, 2002, ISBN 978-80-262-0212-7.

Online zdroje:

AIŠMANOVÁ, A. *PSHY: Psychohygienu. Studijní opora pro studium učitelství praktického vyučování a odborného výcviku* [online], 2011, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: https://fpe.zcu.cz/export/sites/fpe/study/celozivotni_vzdelavani/nabidka/ESF_mistri/materialy2011/LS_podpory/kps_pshy/PSHY_Ajsmanova.pdf.

Azylový dům Mělník [online], 2016, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<http://www.spmmm.cz/index.php?stranka=ad>>.

BALÁŽ, R. *Kompetence a nástroje sociálních pracovníků nejsou dostatečné* [online], 2015, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=761>>.

BALÁŽ, R. *Zavedení sociálního bydlení může být malou revolucí v oboru* [online], 2016, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=862>>.

Etický kodex sociálního pracovníka v České republice [online], 2006, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <http://www.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etick%C3%BD%20kodex_Profesn%C3%AD%20svaz_verII.pdf>.

FEANTSA. *ETHOS-Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v prostředí ČR* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <https://www.feantsa.org/download/cz_8621229557703714801.pdf>.

KUMPRECHTOVÁ, J. *Psychosomatika a vyrovnávání se stresem v sociální práci* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=3&clanek=962>>.

KUCHAŘOVÁ, V. a kol. *Zpráva o rodině* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/30514/Zprava_o_rodine_2017.pdf>.

Housing first/Bydlení především [online], 2015, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<https://hf.socialnibydeni.org>>.

MPSV. *Koncepce sociálního bydlení v ČR 2015-2025* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<https://www.mpsv.cz/cs/27240>>.

MPSV. *Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-2025* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/27267/Koncepce_socialniho_bydleni_CR_2015-2025.pdf>.

MPSV. *Sociální bydlení* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: <<http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydleni/zakladni-informace-o-sb>>.

PSYCHIATRICKÁ SPOLEČNOST ČLS JEP. *Malý průvodce reformou psychiatrické péče* [online], 2017, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW:

http://www.reformapsychiatrie.cz/wp-content/uploads/2017/04/MZ_psychiatrie_pruvodce_final.pdf.

Všeobecná deklaráce lidských práv [online], 2016, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/UDHR_2016_CZ_web.pdf.

ZLONICKÝ, J. *Sociální bydlení – proč a jak?* [online], 2016, [cit. dne 29.3.2019], dostupné na WWW: http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=856#_ftn8.

Zákony:

Zákon č. 108/2006 sb., o sociálních službách, ve znění platném k 1.10.2017.

Vyhláška č. 505/2006 sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (zákon o sociálních službách), ve znění platném k 9.8.2017.

PŘÍLOHY

- Příloha I.   Rejstřík uživatelů sociálních služeb: Azylový dům
Příloha II.   Seznam s okruhy a otázkami

Příloha I. – Rejstřík uživatelů sociálních sužeb: Azylový dům

Rejstřík uživatelů sociálních služeb SPMM - AD								
PŘÍJMENÍ, JMÉNO, DAT. NAROZENÍ	TRVALÝ POBYT	POČET SPOLEČNĚ POSUZOVANÝCH OSOB NAD 18 LET VĚKU		POČET DĚTÍ DO 18 TI LET VĚKU		POČÁTEK UŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY	UKONČENÍ UŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY	POČET POBYTŮ V ZAŘÍZENÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY
		MUŽI	ŽENY	CHLAPCI	DÍVKY			
Klient	...	1	0	0	0	01.04.2016	24.04.2017	2
Klient	...	1	1	1	1	22.09.2017	13.04.2018	2
Klient	...	0	1	2	1	01.11.2016	04.02.2016	2
Klient	...	1	1	0	3	23.04.2017	22.02.2018	4
Klient	...	0	1	1	2	08.08.2016	31.01.2017	3
Klient	...	1	0	0	0	01.03.2016	30.06.2016	3
Klient	...	1	1	1	2	18.12.2016	31.03.2017	2
Klient	...	0	1	0	1	07.12.2016	06.12.2017	2
Klient	...	1	1	1	0	16.03.2018	20.04.2018	2
Klient	...	0	1	2	1	05.09.2018	09.10.2018	2
Klient	...	0	1	1	0	31.01.2016	04.02.2016	2
Klient	...	1	0	0	0	12.07.2016	23.08.2016	2
Klient	...	0	1	2	2	29.03.2017	19.02.2018	2
Klient	...	0	1	2	2	14.03.2016	04.01.2017	3
Klient	...	1	0	0	0	04.08.2017	23.09.2018	2
Klient	...	1	1	0	1	26.07.2016	06.09.2017	2
Klient	...	0	1	0	1	19.01.2016	15.07.2016	2
Klient	...	1	1	1	1	17.01.2016	17.01.2017	2
Klient	...	1	0	0	0	12.03.2017	16.03.2018	2
Klient	...	1	0	0	0	01.07.2017	01.05.2018	2
Klient	...	1	1	1	0	12.08.2016	19.04.2017	2
Klient	...	1	0	0	0	07.05.2016	29.03.2017	2
Klient	...	1	0	0	0	14.02.2018	25.03.2018	2
Klient	...	1	0	0	0	18.01.2016	20.06.2016	2
Klient	...	1	1	1	0	01.10.2017	05.12.2017	3
Klient	...	0	1	0	0	16.03.2016	29.01.2017	2
Klient	...	0	1	0	0	09.08.2016	30.09.2016	2
Klient	...	1	1	0	3	01.01.2016	18.11.2016	2
Klient	...	0	1	0	0	01.07.2018	07.07.2018	3
Klient	...	1	0	0	0	28.06.2017	28.02.2018	3
Klient	...	1	1	1	0	17.12.2017	31.12.2017	3
Klient	...	1	0	0	0	25.04.2017	05.06.2017	3
Klient	...	0	1	1	2	06.08.2018	24.08.2018	4
Klient	...	0	1	2	1	01.03.2017	13.01.2018	2
Klient	...	0	1	1	0	16.05.2016	16.06.2016	2
Klient	...	1	1	1	1	03.10.2016	05.01.2018	2
Klient	...	1	0	0	0	01.03.2017	07.04.2018	2
Klient	...	1	1	3	0	02.02.2018	24.08.2018	3
Klient	...	1	1	0	1	29.06.2017	30.09.2017	2
Klient	...	1	0	0	0	31.01.2016	05.05.2017	2
Klient	...	0	1	1	1	01.02.2017	13.02.2018	2
Klient	...	0	1	0	1	15.05.2016	30.04.2017	3
Klient	...	1	0	0	0	03.07.2018	17.09.2018	2
Klient	...	1	0	0	0	25.06.2018	25.07.2018	2
Klient	...	1	1	2	0	18.08.2016	20.09.2017	2
Klient	...	1	1	2	1	11.12.2016	23.12.2016	2
Klient	...	1	1	0	1	01.02.2017	30.06.2017	2
Klient	...	0	1	1	1	10.02.2017	15.01.2018	2
Klient	...	0	1	0	0	16.03.2016	01.07.2016	2
Klient	...	1	0	0	0	13.11.2016	30.06.2017	2
Klient	...	1	1	3	0	04.12.2017	01.02.2018	3
Klient	...	0	1	1	1	06.01.2017	09.02.2018	2
Klient	...	1	1	0	2	03.03.2016	26.11.2016	3
Klient	...	0	1	4	0	16.02.2016	25.02.2016	3
Klient	...	1	0	0	0	17.12.2017	05.01.2018	4

Příloha II. – Seznam s okruhy a otázkami

- Jak dlouho pracujete v azylovém domě?
- **Cirkulace lidí v azylovém domě:**
- Jak dlouho pracujete v azylovém domě?
  - Stává se, že se někteří klienti opakovaně vrací k Vám do Azylového domu?
  - Jak často se to stává?
  - Odkud tito klienti přicházejí?
  - Co to pro vás znamená?
  - O čem to svědčí?
- **Příčiny cirkulace v azylovém domě:**
  - Jaké jsou dle Vás nejčastější příčiny cirkulace klientů po AD?
  - Setkáváte se stigmatizací klientů? Popřípadě v jaké podobě?
- **Důsledky cirkulace v azylovém domě:**
  - Jaké spatřujete důsledky cirkulace klientů po azylových domech?
  - Jakým způsobem může sociální pracovník přispět k dané problematice?
- **Možná řešení cirkulace v azylovém domě:**
  - Vidíte nějaká možná řešení, která by přispěla k vyřešení situace?

ABSTRAKT

FRONKOVÁ, J. Problematika azylového bydlení. České Budějovice, 2019. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Oddělení praxe. Vedoucí práce Mgr. H. Machulová.

Klíčové slova: náročná životní situace, bezdomovectví, potřeba bydlení, azylový dům, azylová turistika, cirkulace osob po azylových domech, životná styl, bytová politika, sociální bydlení, stigmatizace, sociální pracovník

Cílem bakalářská práce je popsat problematiku azylových domů s poukazem na problematické situace, které se s touto sociální službou pojí. Jde zejména o její neefektivnost, která spočívá v cirkulujícím využívání služby ze strany klientů. V teoretické části se práce zabývá náročnou životní situací, která je spojená s fenoménem bezdomovectví a následnou přirozenou potřebou bydlení, která je vlastní každému člověku. Obě dvě kapitoly mají významný vliv na jednání a život klienta, sociálního pracovníka, ale také na samotnou funkci služby, a proto je zde naznačená spojitost s problematikou cirkulace. Dále práce blíže definuje samotnou sociální službu azylový dům a přechází do problematiky opakovaného využívání dané sociální služby ze strany klientů, kde popisuje dvě hlavní kategorie příčin cirkulace, a to především individuální postoj klienta, a oproti tomu příčiny jako bytová politika, stigmatizace a vliv sociálního pracovníka, který znemožňuje klientům odejít ze služby, jelikož je dán nevhodným nastavením systému nebo společnosti. Práce se rovněž snaží poukázat na důsledky cirkulace a možná východiska či řešení problematiky. Součástí práce jsou rozhovory se sociálními pracovníci z azylového domu v Mělníku, které jsou dokladem zkušeností z praxe, a proto by měly přispět svým výstupem ke stanovenému cíli.

ABSTRACT

Asylum housing problem

Key words: demanding life situation, homelessness, need of housing, shelter, shelter tourism, circulation of people in shelters, life style, housing policy, social housing, stigmatization, social worker

The aim of this bachelor thesis is to describe problems of asylum houses pointing to problematic situations which are connected with this social service. This is in particular its inefficiency which concerns the circulation of clients. In the theoretical part the thesis deals with the demanding life situation which is connected with the phenomenon of homelessness and consequent natural need for housing, which is inherent in every person. Both chapters have a significant impact on the behavior and life of the client and the social worker, but also on the actual function of the service, and therefore there is a connection with the issue of circulation. The thesis further defines the social service itself - asylum house and goes into the issue of repeated use of the given social service by clients, where it describes two main categories of causes of circulation, in particular the client's individual attitude and, on the other hand, causes such as housing policy, stigmatization and the influence of a social worker that prevents clients from leaving the service because it is due to an inappropriate system or society settings. The work also tries to point out the consequences of circulation and possible solutions of the issue. Interviews with social workers of the asylum house in Mělník are part of the work and therefore should contribute their output to the stated objective.